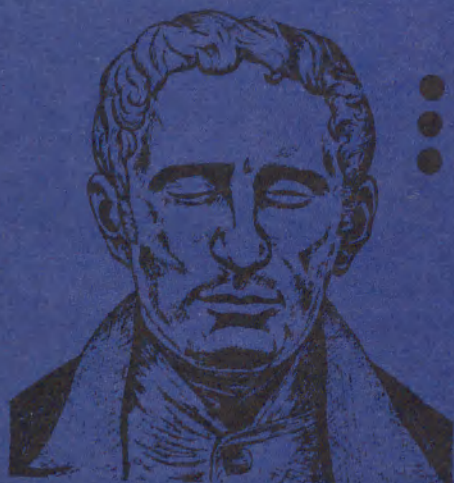

VAKOK VILÁGA

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZÁGOS SZÜVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

ELŐFIZETHETŐ
A MEGYEI SZERVEKNÉL
ÉS A VAKOK
ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZÁGOS SZÜVETSÉGÉNEK
KIADÓHIVATALÁNÁL:
BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47.
TELEFON: 121-0440

L. Braille

L. évfolyam
1989 * 10. szám

A FEHÉRBOT NEMZETKÖZI NAPJA: OKTÓBER 15.

E nap alkalmából a szerkesztőség minden kedves Olvasóját tisztelettel és szeretettel köszönti Saint-Exupéry gondolatával:
„Tessék, itt a titkom. Nagyon egyszerű: Jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.”
(Idézet a Kis herceg c. műből.)

FEHÉR ANNA

Tudósítás

az 1989. augusztus 31-i elnökségi ülésről

Igazoltan maradt távol az ülésről Lak István és dr. Szigeti György. Az elnökségi tagokon kívül a SZEM képviselőjében Kissgyörgyné Cziráki Andrea instruktor, az egyes pontok megbeszéléséhez Elekessné Horváth Márta megbízott rehabilitációs osztályvezető, Pálffy Lászlóné kulturális osztályvezető és dr. Széll Lajos, a rehabilitációs bizottság vezetője vett részt a megbeszélésen.

Az 1. napirendi pont meg tárgyalására nem került sor a Zala megyei titkár távolléte miatt. Az elnökség egyhangúlag úgy határozott, hogy a megyei szervezet képviselője nélkül nem vitatja meg a beszámolót, ezt elhalasztotta egy következő ülésre.

Második napirendi pontként Pálffy Lászlóné a kulturális osztály munkájáról számolt be. Mint osztály 1988. június 10. óta működik a 6 aktív dolgozóból álló csoport. Az együttműködés magas fokát bizonyítja, hogy minden dolgozó ismeri a másik munkáját és szabadság, betegség esetén tudják egymást helyettesíteni, így a munkában nincs fennakadás — még a könyvtárban sem. Rövidesen sorra kerül a könyvtári számítógép program bevezetése, mely nagymértékben csökkenti az egyes könyvekre a várakozási időt. —

Kismértékben, de emelkedett a Braille könyvtár olvasóinak száma. — Gondot jelent a könyvmásolás és a stúdióban a felolvasók hiánya. — A Stúdió üzemelését nagymértékben segíti a Károly Popper alapítványból vásárolt másológépsor és a Soros alapítványból felolvasásra juttatott 100 000 Ft. — Az egyéni és csoportos színházlátogatások élménygazdagá teszik tagságunk életét. — Az együttesek munkáját az osztály támogatja, tapasztalatgyűjtés, segítségnyújtás céljából látogatja a vidéki szervezetek kultúracsoportjainak rendezvényeit. — Tervezik a Braille írás- és olvasásverseny az együttesek találkozóinak megszervezését, valamint irodalmi pályázat meghirdetését. — Nem látványos változtatásokkal, hanem kitartó, szívós munkával szeretnénk mennél több embernek segítségére lenni — fejezte be Pálffy Lászlóné beszámolóját. A hozzászólók a következő gondolatokat vetették fel: — a pénz megszerzéséig, a gépek üzemeltetéséig igen komoly harcot kell folytatnunk — mondta a főtítkár. — Igen kevés az aktív kultúrmunkában résztvevő fiatal. — A Vakok Világa hangoztatására vonatkozó kérdésre egyértelműen nemleges volt a válasz. — Fel kell mérni a Braille könyvek házhoz szállításának igényét az idős, nehe-

zen közlekedő tagtársak körében.

Kuminka Györgyné elnök megköszönte a komoly munkát tükröző beszámolót és az aktív hozzászólásokat.

Harmadik napirendi pontként beszámoltam a vak és gyengénlátó gyermekek, fiatalok pályaválasztásáról. Az 1988—89-es tanévben a középiskola nappali tagozatán 47 fő tanult, felsőoktatási intézményben pedig 10 fő. A dolgozók középiskolája iránt egyre nő az érdeklődés. — Munka mellett felsőoktatási intézményben tanult 5 fő. — Az 1989—90-es tanévben a középiskola nappali tagozatán 21-en kezdik meg tanulmányaikat, a dolgozók gimnáziumában pedig 14-en. Felsőoktatási intézménybe az eddigi értesülesem szerint 3-an nyertek felvételt. — Érdemes megemlíteni a gyengénlátók körében újszerű kezdeményezéseket; közgazdasági, nyomdaipari, kertészeti, mezőgazdasági, kereskedelmi, gép- és gyorsírás területén. Újszerű próbálkozásokról is beszámolhattam: egy vak sorstársunk mellett kereskedelmi szakkozépiskolát végez, egy sorstársnő pedig az ELTE-n latin szakon végez tanulmányokat, egy gyengénlátó sorstársnő elvégezte az egészségügyi gyermekotthoni gondozóképzőt, és lelkésznek készül a református teológián egy gyengénlátó sorstársunk.

Kértem az elnökség tagjait, hogy értékeljük az újszerű kezdeményezőktől úttörő munkáját, a munka mellett nem kis fáradsággal tanuló sorstársaink aktivitását. Javasoltam a nap-

pali, esti és levelező tagozaton, közép- és felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytató tagtársaink anyagi támogatását — tekintet nélkül arra, hogy kollégiumban laknak vagy nem.

Az elnökség a javaslatot elfogadta és a következő határozatot hozta: a gimnázium nap-pali és dolgozók tagozatát végző tanulók részére kazettán biztosítja a szövetség a tananyagot. A más középiskolában és felsőoktatási intézményben tanulók pénzbeli tanulmányi segélyben részesülnek — a kollégiumban lakók is. Ezen határozat az 1989—90-es tanévre vonatkozik. A határozat megvalósításához a hiányzó összeget adománykeretből biztosítja a Főtitkárnő.

Mivel a határozat augusztus 31-én született, a Stúdió munkája felsokszorozódott, ezért kérem a tanulók türelmét a tankönyvek késése miatt. A kazetták átadásához, a tanulmányi segély kiutalásához kérem az iskolalátogatási igazolások leadását, beküldését október hó 15-ig.

Az oktatási bizottság beszámolóját követően igen értékes előadást tartott dr. Hohl József és dr. Széll Lajos „A számítástechnika szerepe a látássérültek életében” címmel. Az utóbbi néhány évben megelénkült az érdeklődés sorstársaink körében a számítógépek iránt. Igen komoly, odaadó munkával megszületett a magyarul beszélő BRAILLE- ÉS A BRAILAB+számítógép. Az előbbi nagyszámban terjedt el gyermekek és felnőttek körében.

Az eddigi munkákat értékelve, az érdeklődést látva tovább kell haladnunk a számítógép-programozás fejlesztése terén. Fontos, hogy a látók számára hasznos eszközöket tegyünk alkalmassá arra, hogy vakok használhassák. Ahhoz, hogy a gépekkel megfelelő módon tudjunk bánni, élni és hasznossá tenni életünkben, programozó tanfolyamok indulnak Budapesten, Debrecenben. A nagyobb érdeklődést tanúsítók közép- és felsőfokú tanulmányokat folytathatnak. Segít ismerkedni, elmélyülni a komputermunkában a Brailab tankönyv és a Számítógépes újság is.

Javaslatként felvetődött, hogy IBM gépek vakok számára való hasznosítására pályázatot írjon ki a szövetség.

Az elnökség elismerte a beszámolót készítő tagtársak komoly munkáját és nagyraértékelté mindazokat, akik minden energiájukkal azon voltak, hogy a vakok életének is része legyen a számítógép.

5. napirendi pontként a II. negyedévi határozatok felülvizsgálatára került sor. Az elnökség jóváhagyta a június 29-i ülés határozati javaslatait. Szükség van arra, hogy mielőbb létrehozzanak értelmi fogyatékos vakok számára foglalkoztató védett munkahelyet bentlakási lehetőséggel. Szeptember 1-től a szociális helyzet felmérésére a megyei szervezeteken keresztül felmérő lapokat tesz közzé szövetségünk.

A napirendi pontok megtárgyalása után bejelentések következtek: — a SZEM képviselője bejelentette, hogy vala-

mennyi hatályos jogszabály, rendelet és utasítás az elkövetkező hetekben átdolgozásra kerül. Kérte az elnökség segítségét a látássérültekre vonatkozó rendeletek átdolgozásában. Javaslatozat vár. — Nyitott kérdés, hogy a SZEM milyen mértékben támogatja a szövetségeket. Felvetődött, hogy az állami feladatokat érintő területek kapnak támogatást, a működési területek csak részben. A szövetségeknek bevételre kell törekedni, mert az állami támogatás kevés lesz.

— A technikai bizottság — mivel feladatát ellátta — megszűnt. Az elnök felkéri dr. Hohl Józsefet, hogy működjön közre a segédeszköz bizottságban.

— Az elnökség próbálkozik a jövedelemadóról szóló jogszabály módosításával. Megfogalmazta a tagságot nagyobb kedvezményben részesítő rendeletre, melyet benyújt az illetékeseknek.

— A Munkaügyi tanácsba megfigyelőként bekapcsolódik a szövetség.

— Tiszteletbeli tagokra — indoklással — javaslatokat vár az elnökség a következő ülésre.

— Tanulmányút, külföldi konferenciákra való részvételre nyílik lehetőség 1989-ben, 1990-ben és 1991-ben.

— Kuminka Györgyné elnök felkéri dr. Széll Lajost, hogy kibővített ülésen szeptember 20-ig dolgozzák át a vakokra vonatkozó jogszabályokat, utasításokat, rendeleteket.

— Az elnök javasolja, hogy a rehabilitációs bizottság kérjen állásfoglalást arra vonatkozóan, hogy az óvodás korú vak

BARTHA ZSUZSANNA

A Vakvezető Kutyával Közlekedők Országos Baráti körének ülése

1989. augusztus 26-án került sor az összejövetelre. Sajnos a részvételi arány nagymérvű passzivitásról árulkodott. Érdemes lenne talán ennek is okait kutatni, de ez most nem az én tisztem. A VGYOSZ részéről Erhartné dr. Molnár Katalin volt az értekezlet vendége. Meghívott volt ugyan Szegedi István is a VKI vezetője, de ő nem volt jelen.

Szeretném emlékeztetni az Olvasókat, hogy ez a Baráti Kör 1986. nyarán alakult. Még ez év végén dr. Orliczki János vette át tőlem a vezetői posztot. Az augusztus 26-i ülés az ő beszámolójával kezdődött.

Beszámolója tárgyilagosan sorolta fel azt a néhány — csekélyke — eredményt, amit az eltelt három esztendő alatt elért a kör. Nem sikerült a tagságot a célkitűzésnek megfelelően, „Baráti Körré” egybekovácsolni, s a kutyával közlekedők érdekképviseleti csoportjává alakítani. Nehezíthette ennek megvalósítását az is természetesen, hogy dr. Orliczki egyrészt maga is a VGYOSZ

gyermek szüleinek — bentlakó és bejár gyermekek esetében — munkaviszonynak minősítsék a gyermekükkel való foglalkozást.

A sok témát felölelő, igen aktív ülés nem sokkal 15 óra előtt ért véget.

alkalmazottja, másrészt tagja. Nyilván közrejátszhatott az is ebben, hogy a VKI és az eddig a szövetség keretében működő bármiféle „kutyás” tömörülés között nem kevés affér fordult elő. Ez a helyzet pedig máig sem rendezett megnyugtató módon.

Az elnök beszámolóját követően a hozzászólások mindmind a fentiekben elmondottakat támasztották alá.

Ezt követően Rithnovszky János, régóta saját kiképzésű vakvezető kutyával közlekedő sorstárs előállt azzal a javaslattal, hogy a jelenlévők mondják ki feloszlottnak a Baráti Kört és helyette alakuljon egy egyesület, amely önálló jogi intézményként, a vakvezető kutyával közlekedők érdekképviseletét vállalná magára. A vitában végül is kompromisszumos megoldás született: a Vakvezető Kutyával Közlekedők Országos Baráti Köre feloszlott, helyébe pedig egy szakcsoport megalakulását előkészítő, ideiglenes öttagú bizottság jött létre.

A bizottság feladata, hogy dolgozza ki a vakvezető kutyával közlekedők hatékony érdekképviseletének elveit, a VKI-val való együttműködés problémamentes lehetőségeit, adjon javaslatokat a VKI jelenleginél jóval hatékonyabb működtetésére.

A bizottság tagjai a következők: Rithnovszky János, Hubay Bertalan, Törőcsik Pál, dr. Molnár Antal és Bartha Zsuzsanna.

A bizottság ezúton kér minden kedves vakvezető kutyával közlekedő sorstársat, hogy amennyiben a bizottság munkáját javaslataikkal, bármilyen észrevételükkel segíteni kívánják, úgy bármelyiküket keressék meg levélben vagy telefonon.

Nagyon szeretném és egyben remélem is, hogy egy leendő szakcsoport tagsága és vezetősége majd harmóniát fog tudni teremteni a „kutyás kérdések” körül. Nem kevés a tisztázni és tennivaló. Vitathatatlan azonban, hogy nélkülünk, kutyával közlekedő sorstársak nélkül semmit nem lehet tenni értünk és érdekünkben, még akkor sem, ha mindezt a legjobb szándékoktól vezérelve tesszük. Partnerként kell kezelni ebben a kérdésben a vakvezető kutyával közlekedőket.

Nem ártana megtalálni azokat a gordiuszi csomókat sem — s bízom benne, hogy az öttagú bizottság munkája erre is kiterjed-, amiket ki kell bogni ahhoz, hogy viták és összecsapások nélküli együttműködésben éljen és tevékenykedjen a VGYOSZ, a VKI és a vakvezető kutyával közlekedők leendő szakcsoportja.

MEGYEI HÍREK

CSONGRÁD

MOLNÁR MÁRIA

A szegedi hangoskönyvtárról

10 éve, hogy megszületett a gondolat: miért ne lehetne a Szegeden és környékén élő vakoknak itt helyben is hangoskönyvet kölcsönözni?

Nem ünnepi, évfordulós megemlékezést kívánok írni. Inkább egy újabb hívogatót, melyet az elmúlt évtizedben több alkalommal és több helyen megtettünk. Felhívásainkat, a könyvtárról szóló riportokat közölte a TV-híradó, a Magyar Rádió, a körzeti rádió, az országos és helyi írott sajtó, és a Vakok Világa is.

A Megyei Vakok Szövetsége által adott címjegyzék alapján küldtünk ki szórólapot a megyében élő vakoknak. Körlevelet kaptak a megye könyvtárai is a tudni- és tennivalók felsorolásával és címjegyzéket a kölcsönözhető műveikről.

Most újra hívom Önöket, ez újság olvasóit és sorstársaikat: kölcsönözzenek tőlünk, keressék fel könyvtárunkat!

Elsősorban főleg a Csongrád megyében élőket, a szegedieket várjuk, mivel minden megyei könyvtár rendelkezik ma már kölcsönözhető hangoskönyvvel. Ennek ellenére minden hozzáunk fordulónak szívesen köl-

csönzünk. 1300 művel várjuk a szórakozni vágyókat, a nyelvet tanulókat. Többségében saját készítésű felvételekkel, a Soros-alapítvány segítségével vásárolt művekkel rendelkezünk. Önkéntes felolvasóink a helyi íróink (Móra, Tömörkény, Tóth Béla) műveit, a tanulók tananyagát olvassák magnóra.

A tágas könyvtárban helyben-hallgatási lehetőség is van. Zenei anyaggal is rendelkezünk (644 db zenei lemez, 299 db irodalmi, 137 db meselemez hallgatható). A használatot könnyítendő Farkas Mátyás tanár úr és Hegedűs István tanuló folyamatosan látja el Braille-feliratokkal a kazettákat.

Kölcsönözhető a könyvtárból a Lapról-hangra c. hangosújság is. Jár a könyvtárba a Vakok Világa síkirásos példánya. Hosszú ideig járatuk a Braille-írást példányt is, de igény hiányában lemondtuk.

Két alkalommal adtunk ki a kölcsönözhető művekről címjegyzéket stencilezett formában. Az idén, az 1300 mű felsorolását már nyomdai úton előállított füzetben tudtuk szétküldeni az érdeklődőknek. Augusztusban elkészül — második alkalommal — a hangos címjegyzék is. Önkéntes felolvasónk Vásárhelyi Lajos birkózik e feladattal. Egy kedves Móra novellát biztosan szívesebben olvasna, de e jegyzék hasznossága ad erőt munkájához.

Nagyon szeretnénk, ha klub-

élet is kialakulna. Tapasztalatot gyűjteni, tanulni ezért voltam áprilisban Szolnokon a Segítő Kezek Klubjának tapasztalatcseréjén.

Tervünk, elképzelésünk sok van. Ám megvalósításukhoz szükségünk van a Szegeden és környékén lakó vak és gyengénlátók segítségére, aktivitására! Nyelvtanfolyamot és számítógépes tanfolyamot is kívánunk indítani.

A Csongrád megyei Ifjúsági és Sporthivatal által kiírt pályázaton ez év áprilisában 50 ezer Ft-ot nyertünk beszélő számítógép vásárlására. A hiányzó összeget (cca újabb 50 ezer Ft) további pályázatokkal, — melyeket már benyújtottunk, — kívánjuk megszerezni. Talán számíthatunk egy-két helyi cég támogatására is. Reméljük a ma még csak „félálomnak” tűnő elképzeléseink megvalósulnak!

Mind a pályázatban is leirtuk: tanulási, gyakorlási lehetőséget kívánunk biztosítani minden érdeklődő vak vagy gyengénlátó szegedi számára. Lesz akinek csak játék lesz, de reméljük, hogy távolabbi célként a számítógép mint munkatárs is egyre több vaknak nyújt megélhetést Szegeden is. Hisz itt már olyan sok intézmény, cég használja...

Sokszor úgy érezzük kolleganőimmal, hogy igyekezetünk, a hangos könyvtárba fektetett munkánk hiába való. A könyvtárat és szolgáltatásait igénybe vevő kisszámú, rendszeresen járó tagokon kívül a többiek miért nem keresnek fel bennünket? — Tudnak-e rólunk? Ha igen, mi az oka? Nincs

magnójuk? — Tudunk kölcsönözni! Idegenkednek a használatától? — Segítünk megtanulni! Nehezen közlekednek? — Házhoz visszük a kért műveket!

Annak érdekében gyűjtögetjük továbbra is szorgalmasan az anyagot és tesszük kölcsönözhetővé, hogy azok is ellátogatnak hozzánk a Tanácsköz-

társaság útja 2-be, akik még nem jártak ott, megismerkednek az ott szolgálatot teljesítő Szóts Katalin könyvtárvezetővel és segítőjével Máthé Edit-tel.

Szeretettel és szolgálatkészen várjuk az érdeklődőket, kikapcsolódnival, tanulni vágyókat! Jöjjenek el, de minél előbb!

Batthyány László herceg (1880—1931), a szegények orvosa, kinek meggyőződéses katolikus hite, Isten szolgálata olyan példaértékű, hogy a Szentatya közelgő magyarországi látogatása alkalmával sor kerülhet boldoggá avatására.

Vas megye délnyugati részén az **Őrség** szemet gyönyörködtető vidék, néprajzilag önálló, sajátos kultúrát megőrkítő tájegység. Népszokásai közül különösen az ún. paszita (gyermekszüléssel és kereszttelővel összefüggő családi ünnepsorozat), a tollfosztás, valamint a karácsony táji lucázás érdemelnek említést. Ezek az események hagyományos, „forgatókönyv” szerint zajlottak le.

Kőszeg köztudomásúan Magyarország városainak egyik leglátványosabb, lehangulatosabb gyöngyszeme. Belvárosának szemet gyönyörködtető épületei, ezek arányos, emberi léptékű együttese — különösen a bájos Jurisics téren — hosszas, áhítatos szemlélődésre készítenek mind az arra járókat, mind az ott élőket. Környezetének látnivalói közül említsük meg a gyalogszerrel is könnyen elérhető Óházat, melynek csonka kőfala hajdani vártornyot sejtet. Kelta áldozóhely, vagy római castrum (vár) állhatott e helyen. A híres Hétforráshoz — hála a vasfüggöny nyugalomba vonulásának — most már katonai segédlet nélkül is eljuthat bárki. Ugyanígy a 882 méter magas Írottkőre is; Trianon óta itt húzódik a magyar—osztrák határ.

Kozma Gábor könyvében tökéletes a szöveg, a képek és a térképvázlatok összhangja. A

VAS MEGYE

DOMONKOS JÁNOS

VAS MEGYE VARÁZSA

Kozma Gábor hasznos, az érdeklődés felkeltésére kiválóan alkalmas könyvet írt Vas megyei barangolások címmel, melyben átfogó képet ad a megye földrajzáról, történelméről. A könyv tartalmilag lazán összefűzött történetek sora. Villantsunk föl ezekből egy-két témát.

Szombathelyről jól láthatók az Alpok nyúlványai. A terület szeles, jól érzékelhető az alpesi klíma. Humorosan emlegetik az itt élők: Szombathelyen vagy csepereg, vagy fúj, vagy pedig harangoznak!

Az idők folyamán három neve vált ismertté; a városalapító Claudius császár Kr. u. 43-ban kolónia települési rangra emelte, és Claudia Savaria névvel ruházta fel. (Savaria = Sabaria, emlékeztet a latin sabbatum = szombat kifejezés-

re.) Falai közt 445-ben földrendés pusztított; így, midőn később Nagy Károly hadai jártak erre, csak romokat találtak. El is nevezték Stein am Angernek (kő a pusztában). A magyaros Szombathely pedig onnan eredhet, hogy itt a középkorban nem vasárnap tartották a vasárnapokat, hanem szombaton.

Vasvár a Kemeneshát gyöngye. Már a XIII. század közepén megtelepedett itt a Szent Domonkosról elnevezett szerzetesrend. Máig is híres zarándokhely. A Szentkút forrás vízenek csodatévő erőt tulajdonítottak a búcsújárók, akik Nagyboldogasszony ünnepét megelőző éjjelen csoportosan virrasztottak, Mária énekeket énekelve és imádkozva.

Körmenden fejtette ki áldozatos szemészeti munkáját dr.

fotós — Tóth Imre — egyéni látásmóddal tradicionális értelmezésre és képzőművészeti hatásra törekedett — sikerrel. Egyik másik fekete-fehér fotója igényesebb nyomdatechnikai munkát érdemelt volna. Így nem okozna hiányérzetet, hogy a fényárnyék kontrasztokra való komponálási készsége, valamint a tónusok gazdag megjelenítésének mesterei fokozott művelése csak mérsékeltbb élményt nyújt a fotóesztétikában jártas „vájtszemű” szemlélő részére.

BORSOD

Látássérült gyermek szüleinek fóruma Miskolcon

Augusztus 21-én a szervezet megyei kultúrhelyiségében fórum keretében kaptak tájékoztatást a látássérült, vagy halmozottan sérült gyermekek szülei Kuminka Györgynétől, a VGYOSZ elnökétől. A fórum keretében súlyt kapott a sérült gyermekek továbbtanulásának a személyi járadékra, valamint a kedvezményes utazásra való jogosultságnak kérdésköre.

Kuminka Györgyné a szülők egyedi problémáira, kimerítő válaszokkal szolgált. Közölte az érdeklődőkkel, hogy a különböző sérültségi fokozatú gyermekek megfelelő helyre való beiskolázása a Látássérültek Vizsgáló Szakértői Bizottság

javaslata alapján történik. (1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.) A vizsgálatához levélben kell fogadási időpontot kérni. Elmondta továbbá, hogy évente, szeptember 20-a körül három napos családi hétvégét tartanak Balatonbogláron, a szövetség üdülőjében, dr. Pálhegyi Ferenc vezetésével; itt a szülők gyermekeik nevelésével, továbbtanulásával, rehabilitációs lehetőségeivel kapcsolatban feltett kérdéseikre kaphat-

---

CSONGRÁD

SZABÓ ISTVÁN

25 éves a makói körzeti csoport

A VGYOSZ makói körzeti csoportja ünnepi taggyűlést tartott. Rövid ünnepi műsort követően e sorok írója üdvözölte a megjelenteket és áttekintő ismertetést adott a csoport 25 éves tevékenységéről, majd Erdős Ernő számolt be az elmúlt esztendő munkájáról, eseményeiről.

Tamás Imréné, a Városi Tanács szociálpolitikai előadója hozzászólásában a Tanács további megkülönböztetett támogatásáról biztosította a tagságot; közölte, hogy az alacsony nyugdíjasok ún. közgyógyellátási igazolványt kapnak a gyógyszerek térítésmentes kiváltásához. Bejelentette to-

nak részletekre kiterjedő választ.

A szülők passzivitása és érdektelensége ellenére (90 családból csak mintegy 20-an jelentek meg) úgy ítélték, hogy a fórum várakozáson felül eredményes volt, mivel a szülők teljes részletességgel kaptak tájékoztatást specifikus — tehát sérültségi foktól függő — problémáikra gyermekeik továbbtanulásával és jövőjük kialakításával kapcsolatban.

vább, hogy a Tanács az egészségügyi osztállyal méltó keretben óhajtja megünnepelni októberben a fehérbot napját a körzeti csoport megalakulásának 25 éves jubileuma alkalmából.

A további felszólalók: Fülöp Ilona, Suti Lajos és Rácz Sándor helyi- és közérdekű problémákat tettek szóvá, melyekre dr. Jáksó László és Tamás Imréné reflektált.

KITÜNTETÉS

Ezúton gratulálunk Garamvölgyi Eszter kéziszővő kispáros sorstársnőnknek, aki a „Népművészet Ifjú Mestere” cím elnyeréséért meghirdetett pályázaton dicséretes oklevélben részesült.

A pályázaton, amit több intézmény és társadalmi szervezet hirdetett meg, több száz versenyző indult, mindössze 23 ilyen oklevelet osztottak ki.

Munkájukhoz további sikereket kívánunk!

Közlemények

Vakok és kísérők kedvezménye nemzetközi vasúti közlekedésben

A MÁV 1987. május 1-től csatlakozott ahhoz az egyezményhez (TCV), melynek értelmében a BR (Angol Vasutak), a CFF/SBB (Svájci Szövetségi Vasutak), a CFL (Luxemburgi Vasutak Nemzetközi Társasága), a CH (Görög Vasutak RT. Szervezete), a CIE (Ír Vasutak), a DB (Német Szövetségi Vasút), a DSB (Dán Államvasutak), a DR (Német Birodalmi Vasút), az FS (Olasz Államvasutak), a JZ (Jugoszláv Vasutak Közössége), a MÁV (Magyar Államvasutak), a NIR (Észak-Ír Vasutak), az NS (Holland Vasutak Nemzeti Vállalat), az ÖBB (Osztrák Szövetségi Vasutak) a PKP (Lengyel Államvasutak) az RENFE (Spanyol Nemzeti Vasutak), az SNCB (Belga Vasutak Nemzeti Társasága), az SNCF (Francia Vasutak Nemzeti Társasága) és a CSD (Csehszlovák Államvasutak) területén történt utazáskor a vak személyt és kísérőjét menetdíjkedvezmény illeti meg. A kedvezmény igénybevételére való jogosultságot magyar állampolgárságúaknak a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége által kiállított fényképes igazolvánnyal kell a jegyváltáskor igazolni.

A megállapodás értelmében a vak és kísérője (a kísérő személy vagy vakvezető kutya) részére történő nemzetközi jegykiadásnál érvényes a kedvezmény, de csak akkor, ha a

vak személyt ténylegesen kísérik.

Menetdíjkedvezmény:

— vak személy részére teljes árú menetjegyet vagy egyéb jogosultság alapján járó mérsékelt árú menetjegyet kell váltani,

— a kísérő részére (személy, ill. vakvezető kutya) díjmentes fuvarozás vehető igénybe.

A kiadott menetjegy érvénytartalma az általános szabályok szerint alakul, vagyis a megjelölt naptól számított két hónapig érvényes.

Pótdíjak:

Egyes kocsik és vonatok igénybevétele esetén a pótdíjat teljes egészében ki kell fizetni.

Menetjegyek kiadása:

Kizárólag közvetlen TCV nemzetközi forgalomra oda-vissza utazásra érvényes menetjegyeket lehet kiállítani az alábbiak szerint:

— A nemzetközi utazás magyar vonalszakaszára a vak személy részére 90%-os mérsékelt belföldi forgalomban érvényes menetdíjat a határpontig, a nemzetközi utazás külföldi vonalszakaszára a me-

netdíjat a szokásos módon kell megállapítani (teljes árú menetjegy vagy egyéb jogosultság alapján járó mérsékelt árú menetjegy).

— A kísérőt (személy vagy vakvezető kutya) a kiindulási állomástól a külföldi célállomásig és vissza díjmentesen kell elszámolni.

A kísérő részére kiadott menetjegyen: „kedvezmény” rovatba 100% megjegyzés, a „kedvezmény alapja” rovatba vakot kísérő személy utazása esetén „Blindenführer”, vakvezető kutya utazása esetén „Blindenhund” bejegyzés, a „különleges megjegyzések” rovatba vak személy igazolványának száma a következő szöveggel: „Ausweis Nummer...” és a vak személy neve kerül.

Menetjegy használat:

A vak személynek és kísérőjének (személynek, ill. vakvezető kutyának) ugyanazon a kocsiosztályon együtt kell utaznia. A vak személynek azt az igazolványt, melynek száma a kísérő menetjegyén fel van tüntetve, magával kell vinnie.

A vak személynek és kísérőjének együtt utazása feltétel, mert ha egyedül utazó utas a vak kísérő részére kiadott menetjegyet mutat fel, érvényes menetjeggyel nem rendelkező utasnak tekintik.

BARTHA ZSUZSANNA

Levelezői rovat

Budapestről Erős Pál olvasónk írt levelet, amit az alábbiakban ismertetek.

„Kedves Mindnyájan!

Néhány hónapja e rovatban — tisztelt tagtársunk — általánosságban állást foglalt a leszázalékolás ellen. Ezt a kedvezményt sorstársainknak főleg az a rétege veszi igénybe, amelynek nincs alkalmá vagy tehetsége munkahelyen kívüli jövedelemszerzésre. (Pl. magántanítványok fogadása.)

Hála és köszönet társadalombiztosító szerveinknek azért az emberbaráti megnyilvánulásért, amivel — egyéb jelenlegi lehetőség hiányában — rajtunk segítettek.

Szó esett az alamizsnáról is. Szerintem az ország egészét tekintve is, célszerű volna mindazoknak a létminimumot biztosítani, akik nem bírnak vagy nem szeretnek dolgozni, mert a rosszul végzett munka, vagy a kereset nélküli polgár, halmozódó gondjai távlatilag károsabbak, mint az állami költségvetés ilyen jellegű megterhelése. Tudom, ez roppant bonyolult kérdés.

A levélíró arról is meg van győződve, hogy az egy-két évi szolgálat után nyugdíjazott fiataljaink idejüket rendszeresen a vendéglátóipar egységeiben töltik. Foglalkozásainkat és azok bérezését ismerve, ez az állítás, folyamatosságában szemlélve, nem hihető. A cáfolat négy számtani művelettel

elvégezhető. A levél idevágó része végképp hátrányosan mutatta be az érintetteket... Kimondatlanul mindig helytelenítettem, ha hivatalos lapunk — szerencsére ritkán — helyt adott egész közösségünket, vagy annak bizonyos hányadát terhelő közléseknek, függetlenül azok valós, vagy vitatható voltától. A velünk szemben még napjainkban is előforduló előítéleteknek ne adjunk táptalajt. Gondoljunk arra is, hogy folyóiratunkat síkírásban olyan közéleti szemlélyiségek is forgatják, akiknek a vakokról szerzett benyomásuk nem lehet közömbös számunkra. A szerzőnek abban igazat adok, hogy az ifjúság részvétele a csoportos munkákban nagyobb számban lenne kívánatos.

Befejezésül, nagyrabecsült szerkesztőnk megjegyezte, hogy a felnőttkorban látásukat veszített kordkedvezményes leszázalékolása indokolt. Nem vitatom. Az átképzés azonban az ő javukat is szolgálja.”

Helyesbítenem kell olvasónkat. Minden gondolat, ami néhány hónapja a levelezői rovatban leközlésre került a témával kapcsolatban, Németh Tamás sorstársunktól eredt. Én a magam részéről nem fűztem hozzá kommentárt, hanem nyílt vitára bocsátottam. Köszönöm, hogy Ön is reagált és elmondta véleményét.

Erős Pál olvasónk még egy

olvasói levéllel kapcsolatban írta meg véleményét.

„Pécsi sorstársunk úgy véli, hogy érvényben lévő rövidírásunk jó, főleg rajta változtatni. Mintegy 30 évvel ezelőtt megkísérelték a „Vakok Világa” hasábjain szeretett Miklós bácsink rövidírásszerű fokozatos bevezetését, a használtakon felül. Hamarosan le kellett állni vele a szóbeli és írásbeli tiltakozások sokasága miatt. Akkoriban én közel voltam a tűzhöz. Egyetlen érdekeltra sem emlékszem, aki a népakarat ellen szólt.

A német nyelvterület pontírás-szakértői kb. 20 éve szükségesnek látták rövidírásuk módosítását. Levélírónk szavai-
val élve — vajon milyen öncélú szándék vezérelhette őket?”

Végezetül pedig még egy olvasói levélhez szól hozzá levélírónk.

„Budapesti sorstársnőnk kifogásolta, hogy kiadványunk nem emlékezett meg dr. Radnót Magdáról. A levélírónak igaza lehet. A professzoraszszony szakirodalmi munkásságával, gyakorlati tudásával valóban nemzetközi elismerést váltott ki. Arról nincs értesülésem, hogy szövetségünkkel valaha is kapcsolatfelvételt kezdeményezett volna. Örömmünkre, hazánk számos hírneves szemorvossal büszkélkedhet. A több évtizedes gyakorlat azt igazolja, hogy hivatalos kapcsolatfelvétel szükséges. Viszont a magyar vakügynek voltak és vannak olyan közka-tonái, akikről az idő múlásával teljesen megfeledkezünk, vagy egyáltalán nem tudunk róluk.

A magyar pontírás megalkotójának neve aligha közismert. Ahhoz sem akármilyen szakmai felkészültség elegendő, ami a lemezíró gépek előállításához kellett. Úgy hiszem, hogy egész közösségünket érintő dolgokat említettem, és nem nyugtalanít

Egy ember, aki egész életét és hivatását a fogyatékos emberek ügyének szenteli:

Jakab Miklós református lelkész

Mindazt, amit az alábbiakban közreadunk, a lelkész felesége küldte be nekünk. Sorstársaink közül bizonyára sokan ismerik személyesen is Miklós bácsit, s gondolom, hogy most szívesen megismerkednek eddigi életútjával is. Ezúton mondok köszönetet Jakab Miklós-nénak a kitűnő írásért, s ajánlom minden kedves olvasónk figyelmébe

a szerkesztő

Férjem 1937-ben fejezte be tanulmányait a Hittudományi Főiskolán, a Református Teológián. Az az elhatározás, hogy egész életét a vakok és siketek lelkigondozásának szenteli, a tanulmányi évek alatt szépen érlelődött benne. Sok olyan hatás is érte, amely segített e tartalmas élet megvalósulásában.

A pontírással életében először a Mexikói úti iskola kerítésén ma is látható vastáblán, találkozott. Az ottlévő ismert verssorok segítségével állította össze a Braille-ABC-t

minket az anonymitás, pedig még folytathatnám a sort.

Közmegelegedésre szerkesztett folyóiratunkban remélhetőleg megemlékezés jelenik meg a közeljövőben orvostudományunknak dicsőséget szerzett személyiségéről, dr. Radnót Magdáról.”

magának. (Akkor még ugyanis a kerítés vas-betétlapjain pontírással írt versek és egyéb idézetek voltak láthatók, alattuk viszont síkírással szerepeltek a szerzők nevei és a versek címei.)

Ma már csak — sajnos — egy ilyen tábla látható.

Jakab Miklós lelkileg, szellemileg és szakmailag is felkészülten kezdte meg érdeklésviseleti szolgálatát. Ez a szolgálat mindig törekedett a szakmai szempontok szem előtt tartására is, természetesen érzelmileg jól hangolt, vallásos, imádkozó gyülekezeti közösségek előtt. Már a 30-as évek végén, 40-es évek elején felismerte azokat a szempontokat, amelyeket a rokkantak évében sokszor és sokféleképpen hallottunk.

Az információs szolgálat csak együtt végezhető az érintett emberek csoportjaival, tehát „együtt róluk” és „nem nélkülük róluk”.

A látók és nem látók igazi keresztyén közösséggé formálására szolgáló együttlétek ma is léteznek, ahogyan a múltban is megvoltak. A két, egymást nem mindig jól ismerő embercsoport ilyenkor összebarátkozik és sok félreértés tisztázódik.

Már a 30-as évek végén volt arra lehetőség, hogy a nem látó embereket Braille-írású bibliákhoz juttassa az egyház. Azóta is állandó feladat, „szent gond”, hogy gondoskodjunk arról, hogy a vak ember saját maga is olvashassa a Bibliát.

Nagy örömünkre 1975 óta pedig folyamatosan jelennek meg a Szentírás újabb és újabb kötetei pontíráásban.

Jakab Miklós évtizedek óta szorgalmazta a nagybetűs nyomtatású biblia megjelenését. Ez évben pedig igyekezete eredménnyel járt: a teljes újszövetség megjelent nyolc kötetben.

A pontírásu bibliákat Kaliforniában sokszorosítják, de a nagybetűs nyomtatásúak itthon készültek.

Engedjék meg, hogy ezúton tájékoztassam mindazokat a testvéreinket, akik akár vallásos érzületükből adódóan, akár kulturális szempontból pontírásu vagy nagybetűs nyomtatású bibliát szeretnének, azok forduljanak Jakab Miklós lelkész úrhoz kérésükkel. Ez a szolgáltatás teljesen ingyenes és postán kapják meg a kért könyveket. A tiszteletes úr címe és telefonja a szerkesztőségben megkapható.

Újabban egyre gyakrabban lehetséges a sorstársak kül- és belföldi üdültetése. Természetesen mindez egyházi keretben és az egyház üdülőiben.

Férjem és jómagam szeretettel várjuk az érdeklődőket és a hozzánk utat keresőket.

Jakab Miklósné

„Csak békés kibontakozás lehetséges”

Jurij Andropov szovjet nagykövet, 1956. november 3-án adott nyilvánosság elé nem került nyilatkozata

(Megjelent a Hítel c. lap augusztusi számában,
Fonyó János tollából)

Ezekben a napokban alkalmunk adódik tapasztalni azt a nagy érdeklődést, amely az 1956. év októberi–novemberi sajtója iránt nyilvánul meg. Szinte egyidőben két kiadvány látott napvilágot: albumszerű, minőségileg is kifogástalan kötet a Kossuth Kiadó gondozásában és egy szerényebb külsejű kötet, „1956. sajtója” címmel a Tudósítások Kiadó kiadásában.

Mindkét kötet megegyezik azonban abban, hogy több más lappal együtt hiányzik gyűjteményéből a „MAGYAR VILÁG” független politikai napilap november 4-i száma. E lap hiánya miatt az 1956. sajtója iránt érdeklődők sajnálatos módon egy nem mellékes, ma is fontos tény ismeretével maradnak szegényebbek.

Mint a mindössze négy számot megélt „MAGYAR VILÁG” egyik akkori munkatársa, élve a sajtószabadság, a nyilvánosság lehetőségével, jogomnak és kötelességemnek tartom, hogy a hiányt pótoljam és a nyilvánosságra hozzam.

Mindenki, aki akkor élt és mozgott, tudja, hogy november 3-án már a rend és a fegyel-

mezettség volt a jellemző. A munkásság egyöntetűen úgy döntött, hogy november 5-én, hétfőn, mindenütt felveszik a munkát. Az ország és a főváros népe a békés, munkáshétköznapokra készült. A bizakodásba azonban aggodalom is vegyült. Egyre nyugtalanítóbb hírek terjedtek arról, hogy több irányból is szovjet harcokcsiegységek tartanak a főváros felé.

A „MAGYAR VILÁG” szerkesztősége ezen a napon már a szerkesztőségi munkára szűknek bizonyult MUOSZ székházából kiköltözve a véglegesnek tűnő új helyén, a Lenin krt. 9. szám alatti, Sajtóháznak nevezett épületben működött.

Az esti órákban, lapzárta előtt együtt volt a lap valamennyi munkatársa. Mindnyájunkat a szovjet harcokcsi egységek közeledéséről szóló, szélében, hosszában terjedő hír foglalkoztatott. Egyik munkatársunk, emlékezetem szerint Szentiványi György, hirtelen ötlettel a telefonhoz nyúlt és felhívta a szovjet nagykövetséget. Jurij Andropovot kérte a telefonhoz és kertelés nélkül tért a tárgyra. Kérte a nagykö-

vetet, közölje szerkesztőségünkkel: milyen szándékkal tartanak a főváros felé a szovjet harcokcsiegységek?

— Aggodalomra nincs ok! Nincs támadó szándékuk. Csak békés kibontakozás lehetséges! — mondta Jurij Andropov, majd letette a kagylót.

A telefonon elhangzott nyilatkozatát — „CSAK BÉKÉS KIBONTAKOZÁS LEHETSÉGES” címmel lapunk november 4-i számának első oldalán helyeztük el.

A lap az éjszaka folyamán az Egyetemi Nyomdában sajtóhibák nélkül elkészült, az a tragédia azonban, ami 1956. november 4-e hajnalán bekövetkezett, lehetetlenné tette, hogy reggel az utcára, az olvasók kezébe kerüljön. S lehetetlenné tette azt is, hogy Jurij Andropov nyilatkozatáról a közvélemény tudomást szerezzen, bár ez semmit sem változtatott volna a tragikusan alakult helyzeten. Az adott szó azonban mindenképpen hitelét veszítette.

Akik olvassák Tóbiás Áron „In memoriam Nagy Imre” c. könyvét, megtudhatják, hogy Andropov Nagy Imre miniszterelnöknek is megtévesztő, félrevezető kijelentéseket tett.

Jurij Andropov nyilván bizonyos volt abban, hogy a félrevezető nyilatkozatait a későbbiekben senki sem kéri tőle számon. Mindenesetre azt, ami 1956. november 4-e hajnalán bekövetkezett, csak a gyilkos cinizmus nevezheti békés kibontakozásnak. Mindent meg kell tennünk, hogy ez még egyszer ne ismétlődhessen meg!

„Miként megőriztünk ködös
gyermekmeséket,
És nem felejt szívünk néhány
varázsigt,
Úgy bennem él a láz, mely
kiskoromban égett,
Gomolygó ősvilág, sok régi
mozikép”

Vas István: Elégia a moziról

MÉSZÁROS ÉVA

Vakok a filmekben

(I. rész)

Bevezetőként engedjék meg, hogy néhány szót szóljak a műről és szerzőjéről.

Mészáros Éva az idén fejezte be tanulmányait a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola tiflopedagógiai szakán. Jelenleg a Vakok Állami Intézetében nevelő tanárként dolgozik. „Vakok a filmekben” c. szakdolgozatát lapunkban sorozatban közöljük.

A téma rendkívül érdekes és reméljük, hogy sok olvasónk érdeklődését felkelti, és tetszésüket megnyeri.

a szerkesztő

PROLÓGUS

Amikor az ősemlék a vadászjelenetet ábrázoló képet a barlang falára festette, már kifejezte azt a törekvését, mely a számára oly emlékezetes pillanatot megörökítésére irányult.

A festészet később technikailag alapos változásokon ment keresztül, s az 1820-as években az első fényképek megjelenése a témák megválasztásában is újat hozott. Érdekes Emil Reynaud, Hans Huckebein című, 1867-ben rajzolt 11 képből álló sorozata, ez folyamatában próbálja meg a mozgást ábrázolni.

Története egyszerű: egy varjú becsipett és megfulladt. A különleges az, hogy a képek együttesen és külön-külön is mozgásos jelenetet mutatnak be (pl. az egyik képen a madár táncol, a másikon elesik). Persze még sok-sok próbálkozás előzte meg a híres vágatóló felvételeket. Ezt 1882. január 28-án ifj. Alexander Dumas is látta, és nagy csodálattal írt róla. Ettől kezdve felgyorsulnak a filmzés körüli események, míg 1895-ben a Lumière testvérek bemutatják az oly nagyon várt csodát, a cinematographot. 1905 körül megnyílnak világszerte az első állandó mozik. 1910-ben már az észak-amerikai Egyesült Államokban tízezer, Magyarországon pedig kétszázhetven mozi üzemeltetnek. Ebből is látszik, hogy egyre nagyobb a nézőközönség, akiket a kezdeti idők után már nem csalogat be a moziba egy vágatóló, vagy robogó vonat látványa. Elkezdődik a filmgyártás. Az alkotók eleinte a vásári komédiák eszközeivel élnek, s a „némaság” miatt a pantomim elemeit helyezik előtérbe. Az első könnyed és sokszor érzel-

gős történeteket hamarosan követik a klasszikus feldolgozások és az önálló forgatókönyv alapján készült alkotások. A film anyagi és művészeti sikerét természetesen már ekkor is a nézettség határozza meg (bár az anyagi és művészeti siker egybefonódása és szétválasztása azóta is vita tárgyát képezi). Egy ötletes témaválasztás esetén jelentősen megnövekednek a film eladhatóságának esélyei. S mi számíthat bevételt növelő témának? Ami nem mindennapos, meglepő, s amin mi nézők úgy istenigazából kinevethetjük, vagy kisértetjük magunkat. Talán ezért, de talán azért, mert a sérült emberek bemutatása már ősidők óta foglalkoztatja a különböző művészeti ágak képviselőit. Mindenesetre már az első filmekben megjelennek, s napjainkig számtalan filmben feltűnnek a fogyatékosok figurái. Csak egy-egy jellegzetes példával illusztrálva emlékezzünk rá, hogy milyen megrendítő érzéseket váltott ki belőlünk a Tombol a hold mozgássérült párja, arcunkra hogy csalt kesernyés mosolyt az értelmi fogyatékos Char-

ly, milyen megkönnyebbülést érezhettünk, mikor Az első szó hallássérült kislánya egy sikeres műtét után visszanyerte hallását, vagy mennyi sajnálatot csikart ki belőlünk az Elvesztett boldogság látássérült Gertrúdja.

A filmművészetben egyébként a hallássérültek azok, akiket a legritkábban szerepeltetnek, valószínűleg azért, mert sérülésük nem „látványos”. Viszont a vakság jól szimbolizálható, hiszen közismert stigmái a fehér bot és sötét szemüveg. Ha még egy harmonikát is adnak a színész kezébe, akkor az egyszerű néző megállapíthatja, hogy bizony ez a rendező nagyon jártas a témában. Ezért fogalmazódott meg egyik látássérült ismerősömben az a gondolat, hogy — „Figyeld meg, a filmekben kétféle vak van. Az egyik a szupervak, aki szuper okos, szuper logikával és szuper hallással rendelkezik. A másik a koldus vak, kevés ésszel megáldva.” Szerencsére ismerősöm megállapítása nem igazolódott be, s bár némi igazságot tartalmaz, mégis a rendezőknek a vakok ábrázolásával más szándékaik is vannak, különben nem készülhettek volna olyan remek alkotások, mint a Nagyvárosi fények, vagy a Szerellemmel látni című filmek. Amit mégis közös vonásnak tekinthetünk a látássérültek ábrázolásában, az az, hogy ezeket a filmeket látók készítik és ez nagyon fontos. Minden egyes vak megformálása függ a látó rendező látásmódjától és többnyire a látó színész technikai tudásától. Azért

csak többnyire, mert néha kísérleteznek amatőrök, tehát „valódi” vakok szerepeltetésével, de az instrukciókat itt is látók adják. Most mondhatják, hogy a dokumentumfilmek aztán igazán csak a vakok személységének, életmódjának bemutatásával foglalkoznak. Ez így is van, de a riportalanyok látók kérdéseire válaszolnak és a látók kíváncsiságát próbálják meg kielégíteni a sokszor már régen kialakított sztereotíp válaszokkal.

A látássérültekről szóló filmek csoportosítása nagyon sokrétű, s a témakörök olyan fedésben vannak egymással, hogy átlátható egységes rendszerbe foglalásuk szinte lehetetlen. Két szempont van, amit

figyelembe véve talán kaphatunk némi útbaigazítást. Az egyik az alkotói szándék, mely a témával szervesen összefonódik, hiszen a témát az alkotó választja meg, de saját egyéniségétől nem tud és reméljük nem is akar elszakadni a megvalósításkor. A másik fő szervezeti egység a műfaj szerinti vizsgálódás. Mászt hordoznak magukban technikailag és tartalmilag is a mozi-, tévé-, videofilmek. Példákkal aláhúzva a továbbiakban ezekkel és egy nagyszerű film elemzésével foglalkozom. Ez Chaplin: Nagyvárosi fények c. filmje, mely mind filmtörténeti jelentőségét, mind irodalmát tekintve túlnötte a pár mondatos besorolást.

Egy felfedezetlen korai maya főváros

El Mirador

Ray T. Matheny (1987) írása nyomán a rövidített cikkfordítást készítette: Szabó Lászlóné

A munkások nehéz darabokból raktak össze egy magasbaszárnyaló templomot, amely az első ősi nagy maya város lehetett, El Mirador. Ezzel lerakták az alapjait a jövőbeni maya generációknak. Mészköttömböket raktak össze, megfelelő vakolattal, vörösre festették, és stukkóval (dízvakolat) díszítették. Több mint 2000 évvel ezelőtt építették. El Mirador Észak-Guatemalában elrejtve fekszik 16 négyzetkilométeren, és tanúságot tesz egy bonyolultan kifinomult korai maya történelemről.

1980. Egy igen öreg DC—3-as pilótafülkéjében ülve, kérdeztem a pilótát, hogyan tud navigálni rádióirányítás nélkül ebben az egyhangú és mozdulatlan trópusi erdőben, Subr kapitány rámutatott, egy a mélyben elterülő hegysorra a horizonton. Mindig azokat a dzsungel borította magasságokat tartotta a jobbszárnyánál, hogy elkerülje a mexikói határt. Edgar, szoltam, azok nem hegyek, azok ősi maya épületek. Megrázta a fejét, lehetetlen. Meglepetése annyira természetes volt, hiszen abban az időben csak néhányan tudták az archeológusokon kívül, hogy ezek a „navigációs hegyi pontok” valaha egy óriási vi-

lágváros volt, elfeledve és eltemetve 2000 éve már. Feltételezhető, hogy ez a város volt az elsőnek megtervezett és felépített maya város, mely a polgári és vallási központositást képviselte. Lakosait 10 000-re becsülik.

Feltételezhetően Észak-Guatemalát és Dél-Mexikót uralta, mint nagy világváros. Ezen a területen kisebb maya romok százai fekszenek a dzsungel rabságában. Ezt az elrejtett várost 1926-ban fedezték fel, de feltérképezetlen maradt az archeológusok által, egészen 1962-ig. Romjait a trópusi erdő fedte be, pizok és hulló kövek. Amikor az archeológusok lehetőséget kaptak felfedezni ezt, új értelmezést nyert a maya civilizáció eredete. A próbák azt mutatták, hogy a mélyben ősi épületek vannak, igen kitűnő állapotban.

A város a klasszikus maya periódushoz tartozott 250—900-ig. Ez igazolja eddigi feltevéseinket, hogy a magas klasszikus fejlődés több mint 500 év volt. Ez volt a preklasszikus periódus. Kutatók úgy vélik, hogy ebben az időben törzsfőnökök kezében volt a hatalom. A mi jelenlegi véleményünk szerint, kézzelfogható jelek erősen arra utalnak, hogy ezekben a korai maya időkben városállam-szervezet létezett.

El M. hatalmas kiterjedésű város, épületekkel zsúfolva, mérhetetlen nagy teraszokkal és közterekkel, szobrokkal díszítve, amelyek motívumait „olvasni” lehet.

Az egyik piramis valószínű a legmagasabb, amelyet valaha a mayák építettek. 18 emelet magas.

El M.-et 100 évvel Krisztus előtt építették, de ismeretlen okok miatt csak Jézus születése után 150 évvel történik róla említés. Később elfoglalták a klasszikus mayák, akiknek tündöklő kultúrája áterjedt Közép-Amerikán át Mexikóba, innen Guatemalába, Belizebe, Hondurasba és El Salvadorba. A Krisztus utáni kilencedik században a klasszikus maya kultúra eltűnt innen, és az elhagyott épületeket elnyelte a dzsungel.

Már régóta tudunk a klasszikus maya kultúra létezéséről. Tökéletes hálózatát építették ki a kereskedelmi utaknak, csatornáknak, fejlesztették a földművelési rendszert, és megszervezték a pizok hatásos letakarítását, valamint a vízvezetékrendszert.

Foglalkoztak asztronómiával (csillagászat) és részletesen kidolgozták a naptárt, mely a múltra és a jövőre egyaránt érvényes volt. Megtervezték Amerika legbonyolultabb, legkifinomultabb írásrendszerét, matematikájukban alkalmazták a zéró jelet.

Archeológusok 1930-ban látogatták meg egy Központi Amerikai Expedíció keretén belül, mindössze pár óra időtartamra, mert vízkészletük elfogyott.

Ian Graham (a Harvard Egyetemről) 1962-ben itt töltött 10 napot, kutatott és térképezett.

A Guatemalai Antropológiai és Történelmi Intézet engedélyével az első döntő kutatást, adatgyűjtést Dahlin végezte 1978-ban. E sorok írója is ebben az évben látta meg először El Miradort. Az első utam al-

kalmából 60 kilométert gyalogoltunk a legutolsó lakott településtől elviselhetetlenül forró napsütésben, este pedig a moszkitók hordái gyötörtek.

Amikor 1979-ben elkezdtem a kutatást, igen hamar rájöttem, hogy légihídra van szükség, mely az összes szükséges eszközt utánunk hozza. A következő évben a National Geographic Societ-től kaptunk támogatást, s így egy jókora darabot tudtunk feltárni. (7000 db fát távolítottunk el.) A kis DC. repülőgéppel nagy segítséget kaptunk. Rendszeresen élelem utánpótlást biztosított 35 perc alatt, míg ugyanez öszvérekkel több napba tellett volna.

Az első időben előnyünk volt a hivatlan segítőkkel — a fosztogatókkal — szemben, akik később igen aktivakká váltak. Igen érdekelték voltak a klasszikus temetkezési tárgyak, cserepek és a hieroglifákkal teli fémedények, az emberi és állatfigurák gyűjtésében.

Ez a tárgyfosztogató kommandó igen magasra verte fel az árakat a feketepiacon. Később elhagyta őket a szerencse az ásataiknál. Meglepetésünkre a próbák a hatalmas építményeknél, teraszoknál, és középületeknél teljes egészében a preklasszikus korra utaltak. Forsyth a fiatal archeológus törött cserépedények ezreit vizsgálta meg. 2—300 db meghatározatlan cserépedény-töredéket találtunk a preklasszikus korból, olyan mintákkal, amelyekből kiderült, hogy a várost Tigrisnek hívták, a nevét hatalmas piramisáról kapta, ez 18 000 négyzetméter (három futballpályányi).

A piramissal szemben egy

meglehetősen hosszú és szűk köztér, ezen kisebb épületek sorakoznak. A legfontosabb köztük az, amit Tigristemplomnak hívunk. Itt igen elegáns vonalú fazekasmunkákat találtunk, továbbá, jól megmaradt lépcsőket találtunk, bőséges stukkódíszítéssel, melyek részben ember, részben jaguár-ábrázolásokkal voltak teli.

Ezek a szentségeket szimbolizálták, amelyeket az őket uruló istenségektől kaptak. Úgy hiszem ezek a szimbólumok az ő különös írásmódjuk részei. A klasszikus hieroglifák, amelyekben hasonló szimbólumok fordulnak elő, ismétlik ezeket. A rádiókarbon vizsgálatok szerint is bizonyítható, hogy ezek az épületek egy évszázaddal Krisztus születése előtt épültek.

A központi fellegrvár és nagy tér volt a helye a rituáléknak és ceremóniáknak. A fellegrvárból letekintve látni lehet a központi bejáratot és az összes épületet.

Itt megállva, lelki szemeimmel láttam az ünnepélyes rituásokat, az előkelő tisztségviselők krémjét, és hallottam a trombiták harsogását, a dobok hangját, amint kihirdetik a királyi fiúörökös (utód) születését. Egy szolgálólány magasra tartja az újszülöttet, aki meztelen, hogy mindenki láthassa nemét. Az összegyűlt tömeg, szolgák, rokonok, előkelőségek hangosan éljeneznek.

Aztán ráébredtem a valóságra, ezt a gyulladásoknak és lázgyötörte testemnek köszönhettem. A lényeg azonban az, hogy ezt a területet megtisztítottuk. Itt volt a város szíve,

itt hirdették ki a háborúk kezdetét, végét, itt iktatták be az új uralkodót, akit az istenek adtak a népnek, aki vágást ejtett magán, véreztette azt a nép előtt. A vérenek csorgatásából isteni jel érkezett és azt mindenkor a papok fejtették meg. A 300 m hosszú ásatásunk igen erősen támogatja látomásomat. A templom lépcsőinek tetején egy szokatlan formájú oltárt találtunk, itt 12 kőtáblát, észak és déli irányba nézőket, a táblákon lévő faragás felfedi a klasszikus várost, a hatalmon lévő uralkodók születését, halálát jelzik, de a fellegrvár kőtáblái üresek. Valaha régen festett figurák és más szimbólumok emlékeztettek az eseményekre. Találtunk egy oltárkövet, melyet vastagon borított vörös festék.

A város az utánpótlási szolgáltatásoktól függött. A törzsek javakat, élelmet, és egyéb termékeket küldtek a kint élő közösségektől.

A keresztutak megtervezése arra mutat, hogy a város könnyedén tudta ellenőrizni, mind a mélyebben fekvő részeket, mind a fentebbi részek lakóit, az év minden szakában. A kereskedelem akkori magas színvonalát tükrözi a preklasszikus időknek, mivel találtunk tengeri kagylókat, korallt a Csendes-óceánból, a Karib-tengerből, valamint a kitermelési helyétől 300 km-re fazekassághoz való vörösszínű festéket, gránitot, márványt. Gyakran emlékeztetem magam arra, hogy a kereskedelmi utak mentén milyen élénken virágzott fel a maya civilizáció.

A víz az élet! S így kérdé-

sek tódultak fel agyamban, hogy miért is telepedtek le a mayák itt, miért építettek egy ilyen hatalmas várost, ahol nincs sem folyó, sem tengerpart kéznél. A terület ma lakatlan. Nincs egy lélek sem 60 km-en belül. Azt hiszem az indok stratégiai. Innen ellenőrizni tudtak egy óriási területet. El M. különlegessége nemcsak a méreteiben rejlik, hanem abban a tényben is, hogy nem szakadt el azoktól a mayáktól, akik itt éltek. Nehezen tudom elhinni, hogy El Miradort egy törzsfő építtette. Inkább azt hiszem, hogy egy politikai hatalom mobilizálta a lakosság tízezreit, hogy itt végezzék munkájukat, s így lett főereje gazdasági és politikai fontosságban a Petén erdőknek. Egy ilyen nagy kiterjedésű város nem lett volna felépíthető óriási emberi és anyagi erőforrások nélkül. Ez a város, mely szerves része egy kulturális rendszernek, sajátmagától is erősen függött. Nincs a világon még egy város ilyen jól elszigetelten, ilyen jól ellátva a hátsóországtól. Ez a város a legtöbbet kapta, amit a társadalom adni tudott: építészeket, gépészeket, csillagászokat, művészeket, papokat, politikusokat, munkásokat, földműveseket, egy hatalmas, a várost támogató népesség, mely létrehozta ezt a várost. Nem véletlenül, hanem egy magasrendű szervezettség által, ezt primitív városállamnak hívom. Mi okozta, hogy összeomlott ez és számos preklasszikus város? Természeti katasztrófa, vagy a kultúra hanyatlása okozta? Nem tudni az okát.

CSÁK VALÉRIA

Basic alapfokon Braille-Lab tulajdonosoknak

Azt a programkészletet, amelyet a futás során többször egymás után végre kell hajtani, ciklusnak nevezzük.

Ebben a leckében megismerjük a BASIC nyelv kifejezetten ciklusok képzésére szolgáló utasításait, amit leegyszerűsítve FOR—NEXT utasításpárnak szoktak nevezni.

Rögtön egy példával kezdjük:

```
10 FOR I = 2 TO 10 STEP 2
20 PRINT I
30 NEXT I
Run
```

A FOR a ciklus kezdetét jelenti, a NEXT a cikluszáró utasítás. A TO (jelentése: -ig) a végértéket határozza meg, a STEP (lép) pedig a lépésköz nagyságát.

A ciklus magját a FOR cikluskezdő és a NEXT cikluszáró utasítás között elhelyezkedő utasítások alkotják.

Vizsgáljuk meg az alappélda módosításával, miként tudjuk mindezt alkalmazni, mire van lehetőségünk.

Alakítsuk át a 10. sort:

```
10 FOR I = 2 TO 10
```

Ha a STEP utasítást elhagyjuk, a gép a léptetés nagyságát automatikusan egynek értékeli. Ha:

```
10 FOR I = 10 TO 1 STEP -1
```

a gép „visszafelé” számol (a negatív előjel miatt).

Ennél a példánál azt is megfigyelhetjük, hogy az I értékét miért volt célszerű megváltoztatni.

Egy — szintén egyszerű — következő példán rövid szöveget mondunk ki a géppel. Előtte azonban idézzük fel a 4. leckében számlálással hasonló eredményt elért programot.

```
5 A$ = „HURRÁ”
10 B = B + 1
20 IF B = 4 THEN END
30 PRINT A$
40 GOTO 10
Run
```

Ugyanez a feladat a most megismert utasításokkal:

```
5 A$ = „HURRÁ”
10 FOR I = 1 TO 4
20 PRINT A$
30 NEXT I
Run
```

Ha lefuttatjuk mind a két programot, kiderül, hogy ugyanaz, de mégsem ugyanaz. Az első esetben 3-szor, a másodikban viszont 4-szer ismétli el a szöveget. Ugyanis az utóbbi esetben a NEXT növel, és a FOR vizsgálja, hogy a ciklusváltozó túlment-e a felső határon. Ha nem, visszatér a kiíró (20.) sorra. (Egyébként a FOR nem a 10. sorban vizsgál, ott csak értéket ad, hanem a 30-ban.) Ha PRINT I utasítással kiíratjuk az I értékét, ellenőrizhetjük is. Az első példánál előltesztelő, míg a második esetben hátultesztelő ciklusról beszélünk.

A FOR és NEXT utasítások az eddigiékből következőn természetesen csak együttesen használhatók. Bármelyik elhagyása esetén a gép hibaüzenetet küld.

Hosszabb programoknál gyakran előfordul, hogy a ciklus magja újabb ciklust tartalmaz. Ebben az esetben beszélünk külső és belső ciklusról, a ciklusok ilyen elrendezését pedig egymásba skatulyázásnak nevezik.

Ez lesz következő leckénk témája.

Foglalkozunk egy kicsit a stringes változókkal műveleteket végző utasításokkal. Egyik legalapvetőbb utasítás a LEN (), aholis a zárójelben egy stringes változó helyezkedik el, pl.: A\$, C\$ stb. Ez az utasítás megmondja, hogy hány karakter hosszú a stringes változóban szereplő szöveg. Tehát pl.:
10 INPUT A\$
20 PRINT LEN (A\$)
Run

esetében a begépelte szöveg pl.: ALMA kimondja a PRINT hatására hogy 4, tehát 4 karakter hosszú.

A következő stringes utasítás a LFT \$ (Left: bal, balra). Ezt az utasítást olyformában lehet használni, hogy: LFT \$ (A\$, I).

Ilyenkor az A\$, mint stringes változóban szereplő szövegnek balról annyi karakterét fogja az utasítás kiolvasni, amennyit mutat az „I” változó. Természetesen a változókat bármilyen betűvel megadhatjuk. Pl.:

```
10 INPUT „SZÖVEG” A$
20 INPUT „BALRÓL HÁNY
KARAKTERT?” I
30 PRINT LFT $ (A$, I)
Run
```

Ebben az esetben ha „SZÖVEG”-ként beírjuk, hogy ALMAFA, karakterszámként beírjuk, hogy 4, akkor a 30. sor ki fogja mondani, hogy ALMA.

Figyeljük meg, hogy mi történik akkor, ha kialakítunk egy olyan ciklust, aminek a záró értéke LEN A\$, a ciklus magjában lévő PRINT sorban a kiolvasandó karakterhosszt jelző „I” a ciklus változójaként szerepel.

Tehát:

```
10 INPUT „SZÖVEG” A$
20 FOR I = 1 TO LEN (A$)
30 ? LFT $ (A$, I)
40 NEXT
```

Tapasztalni fogjuk, hogy a ciklus annyiszor fog lefutni, ahány karakter hosszú a A\$-ban szereplő szöveg, és minden fordulónál eggyel több karaktert fog a 30. sor kimondani, ill. kiírni a képernyőre. Ez a képernyőn egy piramishoz hasonló alakzatot jelent. (Első sorban egy karakter, második sorban 2 karakter, harmadikban 3 stb.)

Az LFT utasításnak van egy párja, az RGH \$ utasítás. Ennek a formája hasonlít az LFT \$ formájához, RGH \$ (A\$, I), ahol az A\$ az adott szöveget tartalmazza, az I pedig, hogy a szöveg jobb szélétől hány karaktert olvasson ki az utasítás. Pl.:

```
10 INPUT „SZÖVEG” A$
20 INPUT „KARAKTER-
SZÁM” I
30 PRINT RGH $ (A$, I)
```

Ha szöveggént megadjuk az ALMA szót, és karakterhosszként a 2-t, akkor a 30. sor ki fogja mondani, hogy MA.

Ezt az előző LEFT utasításhoz hasonlóan is használhatjuk ciklusmagként. Írjuk át az előző példaprogram 30. sorát a következő módon:

```
30 PRINT RGH $ (A$, I)
```

Most, ha a programot futtatjuk, és szöveggént beírjuk a tipikus szöveget VAKÁCIÓ, a program lefutásakor hasonló betűsorozatot kapunk, mint ahogy a gyerekek befejezik a tanévet: Ó IÓ CIÓ ÁCIÓ KÁCIÓ AKÁCIÓ VAKÁCIÓ.

Ezt a két utasítást különböző célokra használhatjuk majd fel. Alábbiakban egy érdekes példát mutatunk közös használatukra.

```
10 INPUT „SZÖVEG” A$
20 INPUT „KARAKTER AZ
ELEJÉRŐL” I
30 INPUT „KARAKTER A
VÉGÉRŐL” J
40 K$ = LFT $ (A$, I):
L$ = RGH $ (A$, J)
50 P$ = L$+K$
60 PRINT P$
```

Ezt a programot ha lefuttatjuk, és szöveggént beírjuk, hogy ALMAFA, balról levágandó karakterszámként beírjuk, 4, jobbról levágandó karakterszámként pedig hogy 2, a 40. sorban K\$ egyenlő lesz a balról levágott 4 karakterrel, tehát ALMA-val, az L\$ egyenlő lesz a jobbról levágott 2 karakterrel, tehát a FA szóval. Ezt a két stringes változót összeadjuk, (és mint már írtuk, ha stringes változókat összeadjunk, a gép a két stringszöveget simán egymás után írja), az eredményt a P\$-ba töltjük és a következő sorban ezt kimondatjuk. Mivel az összeadásnál a két változót felcseréltük, (tehát a K\$-t, és a L\$-t), így az utolsó két karak-

ter kerül az elejére, az első négy karakter pedig a szó végére, így jön ki a FAALMA szó.

Ismerkedjünk meg a következő nagyon hasznos stringes utasítással, a MID\$-ral. Ezt az utasítást a következőképpen használjuk: MID\$ (A\$, I, J), ahol A\$ tartalmazza a szöveget, I tartalmazza hogy hányadik elemétől olvassa az utasítás a szöveget, a J pedig azt, hogy az I által meghatározott szövegtől számítva hány karaktert olvasson ki az utasítás. Tehát ha az alappéldánk 30. sorát ismét újrairjuk, úgy, hogy:

```
30 PRINT MID$ (A$, I, 1)
```

ebben az esetben a program futtatásakor az A\$-ban szereplő szöveget karakterenként (betűnként) fogja kiolvasni, és kiírni a képernyőre, tehát minden sorban egy-egy betűt ír. Ha ellenben a 30. sort úgy írjuk fel, hogy

```
30 PRINT MID$ (A$, 1, I)
```

ebben az esetben a program futásakor látni fogjuk, hogy tulajdonképpen ugyanazt végzi, mint az LFT \$, vagyis az első karaktertől kezdve olvasa a szöveget, és minden ciklusfordulóban annyi karaktert olvas ki, ahánynál tart a ciklusváltozó, tehát az „I”.

Ezzel a formával tudjuk pl. azt meghatározni, hogy a LFT \$-hoz hasonló funkciót hajtson végre, de ne az első karaktertől, hanem az általunk meghatározott karaktertől indítsa. Pl.:

```
30 PRINT MID$ (A$, 5, I)
```


ebben az esetben az ötödik karaktertől kezd a LFT \$-hoz hasonló funkciót végezni a program.

A MID\$ segítségével nagyon könnyen elvégezhetjük egy adott szövegnek a visszafelé történő felolvasását. Az alapprogramunk 30. sorát írjuk fel így:

```
30 X$ = MID$(A$, I, 1) + X$
50 PRINT X$
```

Ebben az esetben a 30. sor legelső lefutásakor X\$ üres, tehát semmilyen értéket nem jelez. Éppen ezért a MID\$ hatására kivett első karakterhez kezdetben semmi adódik hozzá, és ezt írja be az X\$-ba az első futáskor.

A második körben kivett karakterhez már hozzáadódik (utána íródik) a korábban kivett karakterhalmaz (jelenleg az első karakter) és ez kerül az X\$-ba.

Harmadik lefutásnál a harmadik karakterhez kerül hozzá a második és első karakter, ez kerül be az X\$-ba, és így tovább.

Az 50. sor kimondja a megfordított szöveget.

Az előző leckét azzal fejeztük be, hogy egy egymásba ágyazott ciklust a következő leckében fogunk bemutatni. Erre kiválóan alkalmas példa a következő, amelyben az eddig tanult stringes utasítások egy részét is felhasználjuk. A program a begépelte szöveget mádnnyelvűvé alakítja át.

```
5 A$ = „AÁEÉÍÍÓÓÓÓUÚÚÚ”
10 INPUT „SZÖVEG” B$
20 FOR I = 1 TO LEN(B$)
```

```
30 K$ = MID$(B$, I, 1)
40 FOR J = 1 TO LEN(A$)
50 L$ = MID$(A$, J, 1)
60 IF K$ = L$ THEN X$ =
  = X$ + K$ + „V”
70 NEXT
80 X$ = X$ + K$
90 NEXT
100 PRINT X$
```

Ebben a program az 5. sorban az A\$-ban megadtuk az összes lehetséges magánhangzót.

A 10. sor töltötte be a B\$-ba a begépelte szöveget, amit át akarunk alakítani mádnnyelvűvé.

A 20. sor a B\$-ban lévő átalakítandó szövegnek megfelelő ciklus (tehát az első ciklus) kezdő sora. A ciklus változója az „I”. A következő sorba a K\$-ba tölti az átalakítandó szöveg soron következő egy darab karakterét.

A 40. sor a belső ciklus kezdő sora. A ciklus változója itt a „J”.

Az 50. sor az L\$-ba tölti az A\$-ban lévő magánhangzók közül mindig a soron következő egy darabot.

A 60. sor vizsgálja, hogy a K\$-ban lévő karakter meg-

egyez-e az L\$-ban lévő karakterrel, tehát valamelyik magánhangzóval, és ha igen, (THEN) akkor az X\$-ban lévő szöveghez hozzáadja egyrészt a kiemelt magánhangzót másrészt pedig egy „V” betűt. Ha nem, magánhangzóról van szó, a THEN utáni utasításrészlet nem hajtódik végre, a program a következő, 70. sorra lép.

A 70. sor a belső ciklust zárja, és mindaddig visszatér a 40. sorhoz, amíg olyan magánhangzó van az A\$-ban, amit még nem hasonlított össze.

A 80. sorban a már kialakított szöveghez hozzáadja a K\$-ban lévő karaktert.

A 90. sor zárja a főciklust.

A 100. sor mondja ki az X\$-ban lévő, már átalakított mádnnyelvű szöveget. Erre a sorra csak akkor lép a program, amikor az átalakítandó szöveg valamennyi karakterét végigvizsgálta.

Házi feladat:

A leckében az RGH \$ utasítás taglalásakor kifejtett funkciót valósítsuk meg MID\$ utasítással, vagyis a VAKÁCIÓ szót ugyanazzá a betűsorozattá alakítsa ki.

KÜZLEMÉNYEK

Értesítjük a budapesti és a Pest megyei tagtársakat, hogy az 1990. évre szóló tagdíjak befizetése 1989. november 13-tól december 20-ig tart. Ezzel egyidőben lehet előfizetni a Vakok Világa sík- és pontírású számára, a Lapról Hangra c.

hangosújságra, valamint a VGYOSZ valamennyi Braille-írású kiadványára.

Ezúton tájékoztatjuk tagtársainkat, hogy 1989. november 28—29—30-án du. 13—19 óra között szövetségünk székházában (Bp. XIV., Május 1. u. 47.) téli cipővásárt tartunk. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

KISS JÁNOS

Az Alzheimer kór

Sok idős korúnak okoz gondot feledékenysége: ez a kellemtelenség igen változatos módon és formában nyilvánul meg. Van, aki hibátlanul fel tudja sorolni egykori iskolatársai nevét de nem emlékszik azoknak a munkatársainak a nevére, akikkel tíz évvel ez előtt dolgozott. Mások a számszerű adatokat felejtik el, például a jól megtanult történelmi eseményekét — kivéve a mohácsi vészt és 1948-at. Az ilyen memória vesztésen belül is van olyan, aki jobban emlékszik a távoli múltra, mint a közelire. De mindkét példa fordítottan is előfordul. És a bevásárlás! Cédulára kell felírni a vásárlandó cikkeket, különben a felét elfelejtik hazahozni. A példákat még sorolhatnánk. Mosolygunk vagy boszszankodunk rajtuk. De köztudomású az is, hogy nem minden idős korú feledékeny. Megőrzik emlékezőképességüket. De csak becslésszerűen tudjuk, hogy az idős korúak milyen arányban tartoznak az egyik vagy a másik csoportba.

A közvélemény a feledékenységet a korrallal járó természetes jelenségnek tartja, amely alól vannak kivételek. De azt a folyamatot, amikor a feledékenység a szellemi hanyatlás első jele csupán, és ezt a hanyatlást további tünetek követik egészen a gondolkodás elsivárosodásáig, magyarán szólva: az elbutulásig, már mindenki betegségnek tekinti.

Szaknyelven ez a demencia, a szellemi képességek és tevékenység megszűnése, amikor az idős korút családjának, környezetének kell ellátnia, mert erre ő maga képtelen.

AZ ÖREGSÉG NEM BETEGSÉG

Az öregedéssel és az öregséggel foglalkozó tudomány, a gerontológia ma már tisztázta, hogy az öregség nem betegség. Az öregedésnek vannak ugyan természetes velejárói: a szervezet fejlődése megáll; bizonyos sejtek újraképződése, ami addig pótolta a pusztulásukat, megszűnik; a szervezet ellenállóképessége gyengül, csakúgy, mint a fizikai erőkifejtés képessége, és ezek a tényezők különféle betegségek kialakulását idézik elő. Persze e betegségek egy részét nemcsak a szervezet előregedése alapozza meg, hanem a helytelen életmód is; közismert a dohányzás, az alkohol, az elhízás és a stressz szerepe, amelyek már fiatal korban aláássák az egészséget. A szűrővizsgálatok azt bizonyítják, hogy az idős korúak szinte kivétel nélkül többféle betegségben is szenvednek, amelyek közül a leggyakoribbak a szív- és vérkeringési zavarok, a magas vérnyomás, az emésztőszervek elváltozásai, az idegrendszer működészavarai és a dagana-

Az idegrendszer zavarai közé tartozik a szellemi képességek csökkenése, ami olykor alárendelt szerepet játszik az idős korú állapotában (amíg nem válik feltűnővé), máskor viszonylag korán, jellegzetes kórkép formájában mutatkozik meg, és alapvetően meghatározza a beteg állapotát és kapcsolatát a környezetével.

EGY RÉGI FELFEDEZÉS

A múlt században, de még a századforduló idején is az átlagos, várható életkor jóval rövidebb volt a mainál. Kevés ember érte meg a hetvenedik, nyolcvanadik születésnapját. De a szellemi hanyatlás, a demencia kórképét már ismerték. És azt is tudták, hogy ez a kórkép olykor már viszonylag fiatalabb korban (50 éves kor körül) kialakulhat. Megkülönböztetésül ez utóbbi betegséget öregkor előtti (preszenilis) demenciának nevezték el.

Alzheimer német ideg- és elmegyógyászt éppen ez a kórkép foglalkoztatta a századforduló idején. Megállapította a pontos tüneteket is: a megjegyzés és a megőrzés képességének zavara, az ítéletalkotás gyengülése, a beszédzavarok, a mozgászavarok, beleértve a mozgászegénységet, az olvasás nehézsége, majd az olvasásképtelenség — valamennyi az agykéreg működészavarára utaló jelenség. A betegség leírójáról Alzheimer-kórnak nevezték el. Lefolyását a gyors előrehaladás jellemzi. A típusos Alzheimer-betegségben szenvedők néhány év alatt elveszítik szellemi képességeiket.

Alzheimer szövettani vizsgálatokkal támasztotta alá az észlelt tüneteket: megállapította, hogy a betegek agykérge sorvadt, az idegsejtek jelentős mértékben elpusztultak, és helyüket kóros szövetelemek foglalják el. Alzheimer úgy gondolta: a kórkép érlemeszesedés következménye; az elmeszesedett agyerekek nem tudják megfelelő mennyiségű vérrrel ellátni az agykérget, és az oxigén-ellátásra igen érzékeny idegsejtek az éltető oxigén hiányában fokozatosan elpusztulnak.

A feledékenységgel és emlékezetzavarral kezdődő, majd komolyabb tünetekkel folytatódó agyműködési zavart ma is sokan agyi érlemeszesedésnek tulajdonítják. És ez logikusnak is tűnik, hiszen az érlemeszesedés kisebb-nagyobb mértékben valóban az idős korúak nagy részét érinti, miért is ne terjedne ki ez az elváltozás az agyra is?

ÚJABB FELISMERÉSEK

Napjainkig a fejlett országokban az idős korúak aránya a lakosságban egyre nagyobb. Mind gyakrabban állapítják meg az orvosok az Alzheimer-betegségben annak idején leírt első tüneteket, de azt is, hogy a betegség lefolyása bizonyos mértékben megváltozott. Nem túl gyakori a gyors lefolyás, amikor a demencia 2–3 év alatt kialakul, sőt gyakran nem is válik túl feltűnővé a szellemi hanyatlás. „Agyi érlemeszesedés” — állapítják meg az orvosok, és felírják az agy vérkeringését javító gyógyszerek egyikét, amelyek közül a ma-

gyar Cavinton világsikert is aratott.

A figyelem tehát az agyi érlemeszesedésre terelődött. És az utóbbi évtizedekben megállapították, hogy sem a preszenilis, vagyis az „eredeti” Alzheimer-betegségre, sem a szenilis demenciára nem jellemző az agyi erek érlemeszesedése. Kiderült, hogy ezeknek a betegeknek az erei semmivel sem betegesebbek, mint azoké az azonos életkorúaké, akik nem szenvednek demenciában. Az érlemeszesedés aránya mindkét csoportban lényegében azonos. Ebből két következtetést lehet levonni:

— az Alzheimer-kór nemcsak az érett korúak betegsége, hanem az idős korúaké is. Vagyis egységesen kórképről van szó;

— a betegséget pedig nem agyi érlemeszesedés okozza.

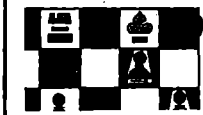
E kettőből következik a harmadik; az agyi érlemeszesedés korunk leggyakoribb téves diagnózisa. Ettől függetlenül a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az agyi értágítóknak valóban jó hatásuk van. Ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy az Alzheimer-betegséget manapság a fejlett országokban a negyedik leggyakoribb haláloknak tartják, még ha a statisztika ezt nem mutatja is ki. Az idős korúak általában ugyanis nem közvetlenül emiatt halnak meg, de halált okozó betegségükben az agyi elváltozás jelentős szerepet játszik annak ellenére, hogy a betegség három szakasza (emlékezetzavar, viselkedészavar, demencia) nem mindig alakul ki, játszódik le.

A legújabb kutatások a betegség valódi okának felismerésére irányulnak, és már vannak eredmények.

Az idegrendszer és elsősorban az agy működésében alapvető szerepük van az úgynevezett transzmitter anyagoknak. Ezeket a hormonszerű vegyületeket maguk az idegsejtek termelik, más idegsejtekhez jutva szabályozzák a sejtek anyagcseréjét, azok működését. A transzmitter (közvetítő, átvívó) anyagok nélkül a sejtek működésképtelenné válnak, majd elpusztulnak. Állatkísérletekkel is bizonyították, hogy azoknak a kéreg alatti központoknak az elpusztítása, amelyek ezeket a transzmittereket termelik, az Alzheimer-betegségnek megfelelő tüneteket váltja ki.

Nagy lépés volt ez egy elég gyakori betegség okának felderítésében a gyógykezelés szempontjából. A betegség kezelése ugyanis elvileg a hiányzó vagy csökkent mennyiségben termelődő transzmitter pótlása volna, hasonlóképpen az inzulin pótlásáról a cukorbetegség bizonyos formáiban.

A cél eléréséhez sok kísérletre, bizonyára hosszú ideig tartó további kutatásra van még szükség. A gyógyítás lehetőségének reménye azonban megszületett, szemben az eddigi véleménnyel, amely szerint a betegség gyógyíthatatlan. Hiszen az agy ereinek az érlemeszesedését nem lehet megállítani, még kevésbé „visszacsinálni”.

HEGEDŰS BÉLA

Atlétikai EB Svájcban

A látássérült sportolók képességüket és felkészültségüket két évente mérhetik össze az EB-on.

A mostani, az V. Atlétikai Zürichben rendezték meg. Az úszáson, a tandemben, s az atlétikán kívül a — nyugaton egyre kedveltebb — csörgőlabdajátékban (torball) is folytak versenyek.

Az EB-n 26 ország 447 versenyzője vett részt. A legtöbb versenyző spanyol nemzetiségű volt, szám szerint 57 fő. Mi magyarok 7 atlétával, egy edzővel (Dosek Lajosné), egy vezetővel (Dénes József) és az ÁISH képviselőiben Soós Mihállyal vettünk részt.

A versenyek 1989. augusztus 7—12-e között zajlottak. Vendéglátóink kitűnő szállást és remek ellátást biztosítottak számunkra. Versenyzőink hangulatára jó hatással volt a tiszta levegő is. A hat napon át tartó versenyekre a délutánok folyamán került sor. Dél-előttönként pihentünk, edzetünk és ismerkedtünk a várossal.

A versenyek színvonalára jellemző volt, hogy az érmesek mögé jó eredményeikkel a többiek is felzárkóztak. A legeredményesebb magyar versenyzők Pazinczár Attila és Oláh József voltak, akik ezüstérmet szereztek.

Attila három számban indult. B/3 kategóriában, pentathlonban (ötpróba) 2517 ponttal lett a második. A szám győztese a szovjet Igor Gor-

benko, aki 2857 pontot ért el. Míg az ellenfelek csak egy-egy számban értek el jó eredményt, addig Attila egyetlen teljesítményt nyújtott.

Gerelyhajításban a kilenc induló közül a 6. lett 40,78 m-es eredményével. A gerelyhajítás kategóriáinak győztes dobásai: B/3 — 49,94 m, B/2 — 49,92 m, B/1 — 50,75 m, ez utóbbi egyúttal világcsúcs!

A diszkoszvetésben Attila semmiféle említésre méltó eredményt nem ért el. Ebben a számban, B/2 kategóriában Nyikolaj Denisevich 39,18 m-el világcsúcsot dobott. A B/2-es kategóriában az ötpróba diszkoszvetés-számban is győztes angol versenyző bizonyult a legjobbnak.

Másik ezüstérmesünk, Oláh József némi szerencsével versenyzett.

Magasugrásban a B/3 kategóriában indult, és a belga versenyző 175 cm-es ugrása mögött, 167 cm-rel lett a második.

B/2 kategóriában a szovjet Oleg Scepell 194 cm-es világcsúccsal győzött. Ebben a kategóriában a második helyezett 188 cm-t ugrott, s a harmadik pedig holtversenyben a negyedik és ötödik helyezettel 179 cm-t.

Távolugrásban, B/2 kategóriában Oleg Scepell 692 cm-es világcsúccsal győzött. Itt heten ugrottak hat méter felett.

A B/3 kategóriában 15-en indultak, s a szám győztese Igor Borbanko lett 646 cm-es ugrással. Öten ugrották túl a

hat métert. Oláh József ebben a számban 10. lett.

A hármasugrásban a B/2 kategóriában Kalmikov világcsúccsal 14,19 m-el győzött, így ötpróbas aranyérme mellé egy újabbat szerzett.

A B/3 kategóriában hét versenyző indult. A győztes eredménye 13,78 m. Oláh a 6. helyen végzett 11,76 m-el.

A B/1 kategóriában a helyből hármasugrást 9,22 m-es világcsúccsal nyerik.

Hegedűs Béla diszkoszvetésben indult, s egy jó eredményt elérő mezőnyben 5. lett.

Súlylökésben az élmezőny a B/1 kategóriában kissé a formája alatt szerepelt. Így a győztes kivételével mindnyájan bosszankodhattak, hogy kihagytak egy jó lehetőséget.

Nagy Dénes — betegséggel és hőemelkedéssel küszködve — 5. helyezést ért el. A számot Sakelarov nyerte 13,23 m-es dobásával. Nagy Dénes a diszkoszvetésben és a gerelyhajításban is indult, de a betegség miatt itt is formája alatt szerepelt.

Mészáros István 5000 m-es síkfutásban 6. lett. Ő elsősorban marathontra készült. A 42 km-es távot hegyes-völgyes, járdákkal és buktatókkal nehezített terepen futották a versenyzők. Az elején még reménykedhettünk, akár a bronzérem megszerzésében is. Pista azonban megbotlott az egyik járda szegélyében, — amit nem vett észre —, és súlyosan megrándította a bokáját. A csapatra gondolva, a versenyt nem adta fel. A versenyt az 5000 m-es szám aranyérmese nyerte, 2 óra 45 perccel.

PIS MÁTYÁS NÉ

Kötésminták

RÁKMINTA (haladóknak).

— 24-gyel osztható szemek. A páros sorok fedettek.

Az 1., 3., 5., 7. sor megegyezik: végig váltva 1 sima, 3 fordított.

9. 13 szemet fedetten jobbra csavar (8 szemet segédűn a munka mögé helyezünk, 5 szemet 1 sima, 3 fordított, 1 si-

A B/2 kategória győztesének ideje 2 óra 43 perc. A B/1 kategóriában egy norvég fekete fiú győzött 2 óra 57 perces idővel.

Tóth Istvánné diszkoszvetésben indult, ahol Tamara Sivakova 33,33 m-es világsúccsal győzött. Tóthné végül az 5. helyen végzett 21,56 m-es dobásával.

Tóthné súlylökésben is indult, s a hat induló közül a 6. helyen végzett.

Dombi Andrea, a pár héttel előbbi kijevei szereplése után, betegség miatt formája alatt teljesített. Így távolugrásban a hat induló közül az utolsó helyen végzett, s a 100 m-es síkfutásban is hasonló eredményt ért el.

Összességében jó verseny volt, biztatást kaptunk az újabb versenyekre való megfontoltabb felkészülésekre, és tapasztalatokban is gazdagodtunk.

ma sorrendben lekötünk. 3 szemet fordítottan kötünk le a segédűről 1 sima, 3 fordított, 1 sima sorrendben kötünk le). 3 fordított, 2-szer egymás után 1 sima, 3 fordított.

A 11., 13., 15., 17., 19. sor megegyezik az elsővel.

21. 3-szor egymás után 1 sima, 3 fordított. 13 szemet fedetten jobbra csavar (13-dik szemnek a következő minta első szemet használjuk; így a folytatás 3 fordítottal kezdődik).

A 23. sor megegyezik az elsővel.

HORTENZIAMINTA (haladóknak). — 12-vel osztható szemek. A páros sorok fedettek.

Hirdetések

Gyengénlátó nő megismerkedne 48—52 éves gyengénlátó férfival, aki becsületes, jó modorú- és megjelenésű. Jelige: „Őszinte barátság”.

*

46 éves gyengénlátó elvált, 160 cm magas, 53 kg, kissé járáshibás hölgy keresi olyan férfi ismeretségét, aki megértő segítőtársa lehetne. Jelige: „Együtt, egymásért”.

1. 1 fordított, 3 sima, jobbra-balra keresztezés, 3 sima, 1 fordított.

3. 1 fordított, 2 sima, jobbra keresztezés, 2 sima, balra keresztezés, 2 sima, 1 fordított.

5. 1 fordított, 1 sima, jobbra keresztezés, 4 sima, balra keresztezés, 1 sima, 1 fordított.

7. 1 fordított, jobbra keresztezés, 6 sima, balra keresztezés, 1 fordított.

9. 1 sima, 10 fordított, 1 sima.

11. Balra keresztezés, 3 sima, 2 fordított, 3 sima, jobbra keresztezés.

13. 1 sima, balra keresztezés, 2 sima, 2 fordított, 2 sima, jobbra keresztezés, 1 sima.

15. 2 sima, balra keresztezés, 1 sima, 2 fordított, 1 sima, jobbra keresztezés, 1 sima.

15. 2 sima, balra keresztezés, 1 sima, 2 fordított, 1 sima, jobbra keresztezés, 2 sima.

17. 3 sima, balra keresztezés, 2 fordított, jobbra keresztezés, 3 sima.

19. 5 fordított, 2 sima, 5 fordított.

Eladó egy teljesen új Brailab számítógép árkedvezményvel. Érdeklődni: 1427-127 — Palásthy.

*

Eladó 15 ezer forintért egy perzsa készítésére is alkalmas szövőszék.

Érdeklődni: 1138-710 — Turóczy.

*

Eladó egy jó állapotban lévő HOMELAB 4. személyi számítógép méltányos áron. Érdeklődni lehet: Dízmatsek Emilné, 3530 Miskolc, Jósika M. u. 3. Tel.: 46-37198

Tartalom:

Vakok Világa munkatársai:

Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin

Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna ✓

Rovatvezetők:

Jogi rovat: dr. Földi János

Üttörőrovat: Tánczosné Ruff Ágota

Sportrovat: Dénes József

Női rovat: Kerekes Mária

Egészségügyi rovat: Kiss János

Közlekedési rovat: Gerdelics Ferenc

Levelezői rovat: Bartha Zsuzsanna

Zenei rovat: Kas László

		Oldal
<i>Fehér Anna:</i>	TUDÓSÍTÁS ELNÖKSÉGI ÜLESRŐL	1
<i>Bartha Zsuzsanna:</i>	A VAKVEZETŐ KUTYÁVAL KÖZLEKEDŐK ORSZÁGOS BARÁTI KÖRÉNEK ÜLÉSE	3
	MEGYEI HÍREK	
<i>Molnár Mária:</i>	CSONGRÁD MEGYE	4
<i>Domonkos János:</i>	VAS MEGYE	5
<i>Kis-Varga József:</i>	BORSOD MEGYE	6
<i>Szabó István:</i>	MAKÓ	6
	KITÜNTETÉSEK	7
	KÖZLEMÉNYEK	7
<i>Bartha Zsuzsanna:</i>	LEVELEZŐI ROVAT	8
<i>Jakab Miklósné:</i>	JAKAB MIKLÓS REFORMÁTUS LELKÉSZ	9
<i>Kitekintő:</i>	ANDROPOV 1956. NOV. 3-I NYILATKOZATA	10
<i>Mészáros Éva:</i>	VAKOK FILMEKEN (Prológus)	11
<i>Szabó Lászlóné fordítása:</i>	EL MIRADOR	12
<i>Csák Valéria:</i>	BASIC ALAPFOKON	15
<i>Kiss János:</i>	ALTZHEIMER KÓR	19
<i>Hegedűs Béla:</i>	ATLÉTIKAI EB SVÁJCBAN	20
<i>Pis Mátyásné:</i>	KÖTÉSMINTÁK	21
	HIRDETÉSEK	21

SZÉP A FÉNYKÉP F O R T E P A P Í R O N
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF F O R T E P H O T O P A P I E R
YOUR PICTURES ARE NICE F O R T E P H O T O P A P E R S

PHOTO FILMS
PHOTO
AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
F O R T E A N Y A G O K A T !

BENUTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN F O R T E M A T E R I A L E N !

USE IT TO THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR
P H O T O - M A T E R I A L S M A D E B Y F O R T E !

F O R T E F O T O K É M I A I I P A R

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

**KORSZERÜ
GAZDASÁGOS
CSOMAGOLÓANYAGRA
VAN SZÜKSÉGE ?**

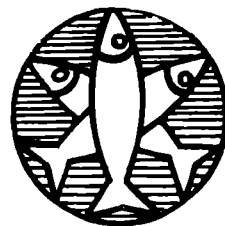

AJÁNLATAINK :

- **LAKOSSÁGI KISZERELÉSHEZ ;
MODERN, ESZTÉTIKUS
HENGERES KOMBI DOBOZOK**
- **SZÁLLITÓI CSOMAGOLÁSHOZ
KÖNNYŰ, MAGAS TERHELHETŐ-
SÉGŰ PAPIRHORDÓK**
- **RÉSZLETES INFÓRMÁCIÓ,
CSOMAGOLÁSI SZAKTANÁCS-
ADÁS, RÖVID VÁLLALÁSI
HATÁRIDŐ !**

**Papíripari Vállalat Kiskunhalasi Gyára
Vállalkozási Osztály**

**6400 Kiskunhalas,
Középső Ipartelep 6.**

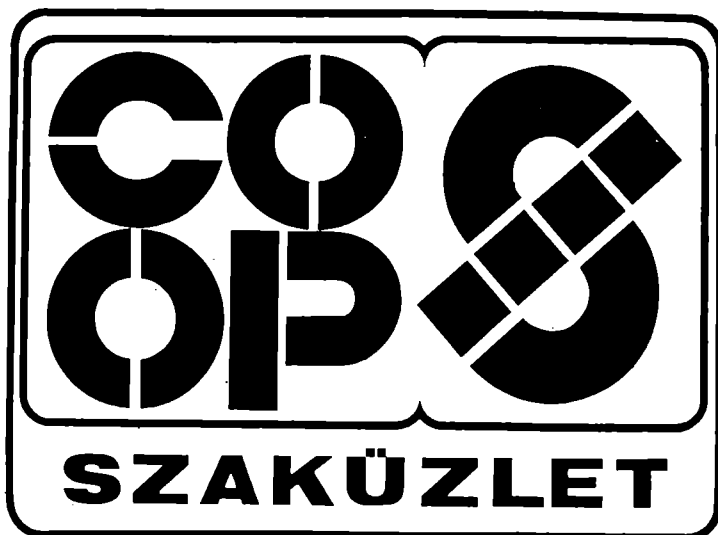
Tx. 26-341   Tel. (77) 21-344

BÁRMERRE VISZ ÚTJA – KEZDJE A SKÁLÁNÁL!

A FOGYASZTÁSI
SZÖVETKEZETEK

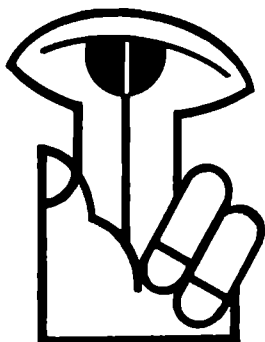

SKÁLA-COOP
ÁRUHÁZAI ÉS

SZAKÜZLETEI

SZERTE AZ ORSZÁGBAN KÜLÖNLEGES
VÁLASZTÉKKAL, AZ ÉLELMISZER, RUHÁZATI
ÉS VEGYESIPARCIKKEK EGYEDI
ÁRUSKÁLÁJÁVAL VÁRJÁK KEDVES
VÁSÁRLÓIKAT

CAMERATEXT

Gazdasági Munkaközösség
7633 PÉCS

Dr. Münnich F. u. 16/b
Tel. (72) 19-601

AJÁNLATA:

GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

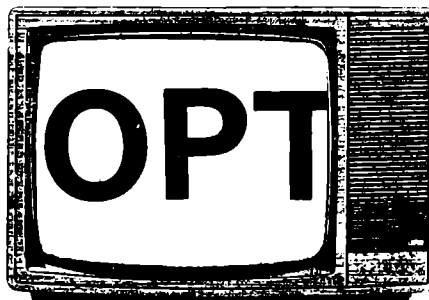
GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

**Nagyító készülék
gyengénlátóknak,
látásmaradvány-
nyal rendelkezők-
nek és munkálta-
tóikkal.**

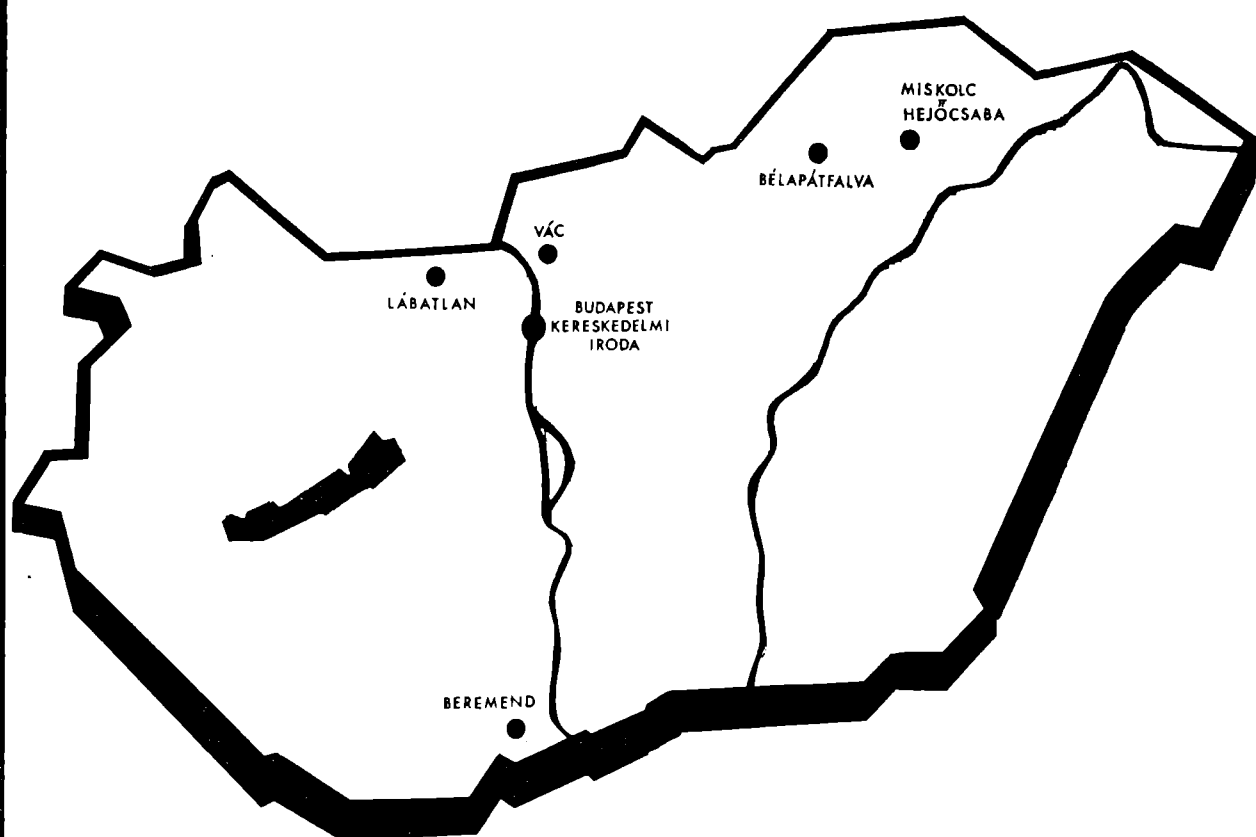

**4-15 MÁS OPTIKÁKKAL ENNEK IS TÖBBSZÖRÖS
NAGYÍTÁSÁVAL MŰKÖDŐ ZÁRT TV LÁNC**

**AMELY SEGÍTI: -az írást, olvasást,
javítási és gépelési munkákat**

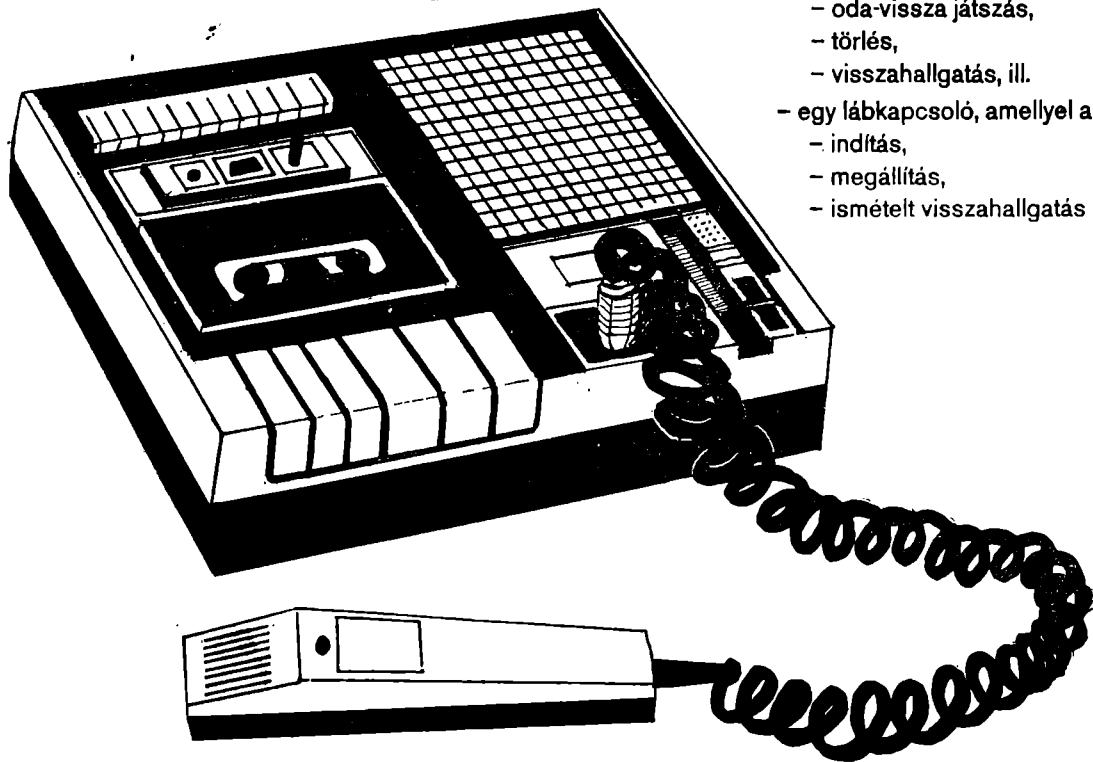
Cement - és Mészművek VÁC

**VÁSÁROLJA
A CEMENTIPAR
TERMÉKEIT !**

FIGYELEM!**A VAKOK MUNKÁJÁT,
TANULÁSÁT SEGÍTI A
DK 40 TÍPUSÚ DIKTAFON****TARTOZÉKAI:**

- kézikapcsolású mikrofon, amellyel
  - gyors szövegszerkesztés,
  - oda-vissza játszás,
  - törlés,
  - visszahallgatás, ill.
- egy lábkapcsoló, amellyel az
  - indítás,
  - megállítás,
  - ismételt visszahallgatás történhet.

Ára: 11588,- Ft.

**Kapcsolatfelvétel a BRG Kereskedelmi
Főosztályával a 803-535 telefonszámon
lehetséges.**

30 ÉVE

A SZÁMÍTÁSTECHNIKA ÉLVONALÁBAN

- Komplex vállalkozások
- Egyedi szoftverek fejlesztése
- Távadatátviteli szoftverek
- Típus szoftverek készítése
- Mikro és nagyszámítógépes rendszerek fejlesztése és installálása
- IBM-PC/AT számítógépek értékesítése
1 év garanciával
- Mikroszámítógépek szervizelése
- Szervezés
- Programozás
- Adatrögzítés (floppyra is)
- Számítógépes adatfeldolgozás

**Élelmiszeripari Ügyvitelszervezési és Gépi
Adatfeldolgozó Vállalat**

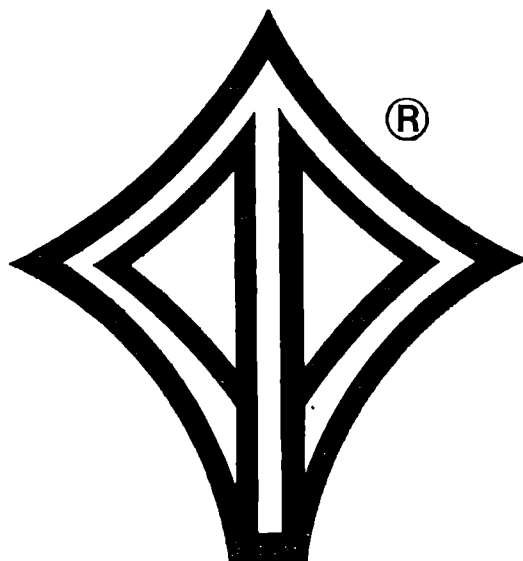
Cím: 1111 Budapest, Budafoki út 59.

Telefon: 852-972

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat

Gyártja:

SENIOR

VÁCI KÖTÖTTÁRUGYÁR

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA
FŐSZERKESZTŐ: DR. JÁKSÓ LÁSZLÓ✓
FELELŐS KIADÓ: ERHARTNÉ DR. MOLNÁR KATALIN FŐTITKÁR
SZERKESZTŐ: BARNA ZOLTÁN✓
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: ORBÁN JÓZSEF
FOTÓ: LÉVAI ATTILA
KIADÓHIVATAL: BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ŰT 47. TEL.: 210-440

---

90 4143 Pátria Nyomda — Felelős vezető: Vass Sándor vezérigazgató
ISSN szám: 0209—6765

